

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi AMK-tutkinto

Erityissosiaaliohjauksen koulutusohjelma

2021

Tutor-opettaja Anssi Lähde

Anni Häkli 2004509

OPPIVANA YHTEISÖNÄ KOHTI LAADUKASTA VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA

– Vehmaan, Taivassalon ja Kustavin
varhaiskasvatuksen laadun kehittämisprojekti
2021

Anni Häkli

OPPIVANA YHTEISÖNÄ KOHTI LAADUKASTA VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA

-Vehmaan, Taivassalon ja Kustavin varhaiskasvatuksen laadun
kehittämisprojekti 2021

Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ja kehittäminen ovat ajankohtaisia aiheita suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen arvioinnille ja kehittämiselle löytyy vahva pohja Varhaiskasvatuksen perusteista (Opetushallitus 2018) sekä Karvin varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteista ja suosituksista (Vlasov ym. 2018). Varhaiskasvatuksen pedagoginen painotus asettaa haasteen erityisesti pedagogisen toiminnan kehittämiselle ja arvioinnille.

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka kietoutuu käsitteenä vahvasti tietoperustaan ja ammatillisuuteen (Ahonen & Roos 2019, 13–14). Pedagogiikka perustuu arvoihin, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta (opetushallitus 2018, 22). Pedagogisen toiminnan edellytyksenä ovat yksittäisten kasvattajien tiedot ja taidot, varhaiskasvatusajattelu, kasvatusyhteisön toiminta, ammatilliset käytännöt ja toimintakulttuuri. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 79).

Kehittämisprojektin tehtävänä oli luoda pedagogiset toimintaperiaatteet varhaiskasvatuksen päivittäisiin siirtymätilanteisiin ja varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen. Kehittämisprojektin tavoitteena on laadukas henkilöstön toteuttama pedagogiikka.

Kehittämisprojekti toteutettiin vuoden 2021 aikana Vehmaan, Taivassalon ja Kustavin varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyö perustui oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin periaatteille. Mukana kehittämistyössä henkilökunnan lisäksi olivat myös lapset ja heidän huoltajansa monipuolisten erilaisten menetelmien ja tehtävien muodossa.

Kehittämisprojektin tuotoksena syntyivät huoneentaulut kaikkiin päivittäisiin siirtymätilanteisiin; aamulla päiväkotiin tulotilanteeseen, ulkoiluun, lepopohjalle ja ruokailuun siirtymään sekä iltapäivän kotiinlähtötilanteeseen. Omana kehittämiskohteena oli varhaiskasvatuksen aloitusvaihe, josta tuotoksena syntyi varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen huoneentaulu. Huoneentaulut toimivat pedagogisina toimintaperiaatteina ja laadun arvioinnin välineinä varhaiskasvatuksen arjessa.

ASIASANAT:

varhaiskasvatus, pedagogiikka, laadun arviointi ja kehittäminen, oppiva yhteisö ja kehittävä arviointi.

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Master's degree in social and health care, Special social guidance

October 2021 | 59 pages, 29 pages in appendices

Anni Häkli

TOWARDS HIGH-QUALITY PEDAGOGY AS A LEARNING COMMUNITY IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

-Early childhood education quality development project in Vehmaa, Taivassalo and Kustavi 2021

Assessing and developing the quality of early childhood education are topical issues in Finnish early childhood education. There is a strong basis for the evaluation and development of early childhood education in the National core curriculum for early childhood education (Finnish National Agency for Education 2018) and in the Foundations and recommendations for assessing the quality of early childhood education (Vlasov et al. 2018). The pedagogical emphasis on early childhood education gives a challenge, especially for the development of pedagogical activities.

As a concept, the pedagogy of early childhood education is strongly intertwined with the knowledge base and professionalism (Ahonen & Roos 2019, 13–14). Pedagogy is also based on values, perceptions of the child, childhood, and learning (Finnish National Agency for Education 2018, 22). The prerequisites for pedagogical activities are the knowledge and skills of individual educators, early childhood education thinking, the activities of the educational community, professional practices, and the operating culture. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 79).

The task of the development project was to create pedagogical operating principles for daily transition situations and the initial stage of early childhood education. The goal is high-quality pedagogy implemented by the staff.

During 2021, the development project was carried out in early childhood education in Vehmaa, Taivassalo and Kustavi. Development work has been based on the principles of a learning community and developmental assessment. Staff, children, and their guardians were involved in the development work in the form of a variety of different methods and tasks.

The output of the development project was room boards for all daily transitional situations; in the morning when children come in day-care center, transition to outdoor activities, rest and dining, and the afternoon when children go home. One development target was the early stages of early childhood education, which also resulted in a room board for the early stages of early childhood education. Room boards serve as pedagogical principles and tools for quality assessment in everyday early childhood education.

KEYWORDS:

early childhood education, pedagogy, quality assessment and development, learning community and developmental assessment.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKAN KEHITTÄMINEN	8
2.1 Varhaiskasvatuksen kehittämistä ohjaavat ja velvoittavat asiakirjat	8
2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja oppimiskäsitys	9
2.3 Varhaiskasvatuksen arviointia ja kehittämistä ohjaavat periaatteet	12
2.3.1 Oppiva yhteisö ja kehittävä arviointi	12
2.3.2 Lasten osallisuus	14
2.3.3 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	15
3 LAADUKKAAN VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKAN OSATEKIJÖITÄ	17
3.1 Lämmin vuorovaikutus	17
3.2 Lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen	19
3.3 Lapsen yksilöllisyyden ja kehitystason huomioiminen	20
3.4 Lasten vertaissuhteiden ja leikin tukeminen	22
3.5 Kiireetön ja turvallinen ilmapiiri	25
3.6 Pienryhmätoiminta ja muita pedagogisia toimintatapoja	26
4 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAVOITE JA TEHTÄVÄ	30
4.1 Projektiorganisaatio	30
4.2 Kehittämiskohteet	31
4.2.1 Päivittäiset siirtymätilanteet	31
4.2.2 Varhaiskasvatuksen aloitusvaihe	33
4.3 Kehittämiprojektin tavoite	33
4.4 Kehittämiprojektin tehtävä ja tuotos	34
5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTUS	35
5.1 Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polku	35
5.2 Kehittämismenetelmät	36
5.3 Ideointi ja suunnittelu	37
5.4 Päivittäisten siirtymätilanteiden kehittämistyö keväällä 2021	38
5.5 Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämistyö syksyllä 2021	39
5.6 Eettiset ja luotettavuuskysymykset	40

6 KEHITTÄMISPROJEKTIN TULOKSET	44
6.1 Päivittäisten siirtymätilanteiden kehittämistyön tulokset	44
6.1.1 Henkilökunnan näkemykset	44
6.1.2 Huoltajien näkemykset	44
6.1.3 Lasten näkemykset	45
6.1.4 Tulosten yhteenveto	45
6.2 Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämistyön tulokset	46
6.2.1 Henkilökunnan näkemykset	46
6.2.2 Huoltajien näkemykset	48
6.2.3 Lasten näkemykset	49
6.2.4 Tulosten yhteenveto	50
6.3 Huoneentaulut	51
7 PROJEKTIN ARVIOINTI JA HUONEENTAUJEN JATKOKÄYTTÖ	53
7.1 Arviointi	53
7.2 Huoneentaulut laadun arvioinnin välineinä	55
7.3 Lopuksi	56
LÄHTEET	58

LIITTEET

- Liite 1. Kehittämiprojektin valmistelevat tehtävät
- Liite 2. Siirtymätilanteiden arviointilomake
- Liite 3. Lasten kanssa toteutettavat tehtävät
- Liite 4. Huoltajille suunnattu kysely päivittäisistä siirtymätilanteista
- Liite 5. Kehittämispäivän tehtävät
- Liite 6. Aloittavien lasten havainnointi
- Liite 7. Pikku-Pupun tarina
- Liite 8. Huoltajille suunnattu kysely varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta
- Liite 9. Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polun vaiheet
- Liite 10. Huoneentaulut

KUVAT

Kuva 1. Jäävuorimalli päiväkodin pukemistilanteen pedagogiikasta.	32
Kuva 2. Kehittämismenetelmät.	36
Kuva 3. Huoneentaulut.	52

KUVIOT

Kuvio 1. Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polku.	35
Kuvio 2. Siirtymätilanteiden laadun tekijät.	46
Kuvio 3. Esimerkki varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta.	51

TAULUKOT

Taulukko 1. Kustavin, Taivassalon ja Vehmaan asukasluvut ja lasten määrä varhaiskasvatuksessa keväällä 2021.	30
--	----

1 JOHDANTO

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on viime vuosina tapahtunut merkittäviä toimialan kehitykseen vaikuttavia muutoksia. Vuonna 2013 varhaiskasvatus siirtyi sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Tämän muutoksen myötä varhaiskasvatuksesta muodostui osa koulutusjärjestelmää. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 75.) Opetushallitus julkaisi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2018) ensimmäistä kertaa velvoittavana asiakirjana lokakuussa 2016 ja ne päivitettiin pian tämän jälkeen tammikuussa 2019 vastaamaan uutta 1.9.2018 voimaan tullutta varhaiskasvatustalakeia (540/2018).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2018) toimivat varhaiskasvatuksen laatukäsikirjana, joka määrittelee raamit tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutumislle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painottuvat pedagogiikka, suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus, leikki, lasten ja huoltajien osallisuus, laaja-alaisen osaaamisen tavoitteet sekä toimintakulttuurin arviointi ja kehittäminen. (Opetushallitus 2018.)

Uudistusten myötä yhdeksi suureksi haasteeksi käytännön varhaiskasvatustyössä on muodostunut pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen. Aiemmin varhaiskasvatuksessa arviointi on painottunut yksittäisen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen arviointiin, mutta nyt näkökulma on muuttunut henkilöstön toteuttaman toiminnan ja varhaiskasvatuksen laadun arviointiin. (Ahonen & Roos 2019, 7–8.)

Ajankohtaiset uudistuksen loivat lähtökohdat myös tälle kehittämisprojektille, joka vastasi erityisesti pedagogiikan arvioinnin ja kehittämisen tarpeisiin. Projektin lähtökohdana oli toteuttaa kehittämistyö oppivana yhteisönä (Opetushallitus 2018, 29) siten, että kehittämisessä ovat alusta lähtien mukana varhaiskasvatuksen henkilökunta, lapset ja huoltajat. Toisena lähtökohdana kehittämiselle toimi kehittävän arvioinnin periaate (Vlasov ym. 2018, 34–37) siten, että kehittämistyön tulokset tulisivat mahdollisimman paljon hyödynnettäväksi varhaiskasvatuksen arkeen ilman tilivelvollisuutta tai ulkoapäin asetettuja tavoitteita.

Kehittämisprojektissa lähdettiin kolmen Varsinais-Suomessa sijaitsevan kunnan, Kustavin, Taivassalon ja Vehmaan, kanssa kulkemaan oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polkua kohti laadukasta varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja yhdessä sovittuja pedagogisia toimintaperiaatteita.

2 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKAN KEHITTÄMINEN

2.1 Varhaiskasvatuksen kehittämistä ohjaavat ja velvoittavat asiakirjat

Varhaiskasvatusta ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin (731/1999), varhaiskasvatukseen (540/2018) ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (753/2018) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Lisäksi varhaiskasvatuksessa sovelletaan hallintolakia (434/2003) ja lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Varhaiskasvatusta järjestettäessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä esim. yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ja tasa-arvolaki (609/1986). Lisäksi on otettava huomioon kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut esim. YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. (Opetushallitus 2018, 15.)

Varhaiskasvatusta velvoittavana asiakirjana toimii Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista. (Opetushallitus 2018, 7.)

Varhaiskasvatuksen kehittämistä ohjaavana asiakirjana toimii Karvin *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset* -asiakirja (Vlasov ym. 2018). Karvi on Kansallisen koulutuksen arviointikeskus, joka vastaa varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen kansallisesta arvioinnista koko koulutusjärjestelmässä varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Karvin tekemät arvoinnit tuottavat tietoa ja kehittämissuosituksia paikalliseen, alueelliseen ja valtakunnalliseen päätöksentekoon ja kehittämistyöhön sekä kansainväliseen vertailuun. Lisäksi Karvi tukee järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Arviointitoiminta perustuu riippumattomuuteen, luottamukseen, avoimuuteen ja vuorovaikutukseen. (Karvi 2021.)

Karvin *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset* -asiakirjan tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä laadunhallintaan liittyvän itsearvioinnin toteuttamisessa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Asiakirja muodostuu tutkimuskoonnista ja siitä johdetuista varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin indikaattoreista.

Indikaattorit luovat pohjan sille, mihin asioihin arviointi tulisi kohdistaa, jotta varhaiskasvatuksen laatu olisi korkeatasoista. (Vlasov ym. 2018, 3–4.)

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja oppimiskäsitys

Uuden varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Pedagogiikan merkityksen korostumisen myötä varhaiskasvatuksessa pedagogiikan käsitteen tarkastelu ja määrittely sekä teoriassa että käytäntöjen kannalta on tarpeellista. Käsitteen ymmärtäminen on merkityksellistä niin varhaiskasvatuksen henkilöstön, johtajien, kouluttajien, tutkijoiden, virkamiesten kuin päätöksentekijöidenkin työssä. Teoreettisen määrittelyn lisäksi tarvitaan myös yhteistä näkemystä siitä, miten pedagogiikkaa toteutetaan käytännössä. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 75–76.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka tarkoittaa ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää. (Opetushallitus 2018, 22.) Kaikkien työtapojen tulee olla pedagogisesti perusteltuja ja niiden tulee tukea lasten kehitystä ja oppimista. (Opetushallitus 2018, 28.)

Pedagogiikka kietoutuu käsitteenä siis vahvasti tietoperustaan ja ammatillisuuteen, joten kuka tahansa ei voi väittää toteuttavansa pedagogiikkaa. Ammatillisuuden taustalla on vahva tutkittuun tietoon perustuva ymmärrys siitä, miten ja miksi työtä tehdään. Varhaiskasvatustieteellinen tieto lisääntyy ja kehittyy koko ajan, joten henkilöstön tulee sitoutua jatkuvasti kehittämään omaa pedagogista osaamistaan sekä kyettävä soveltamaan uutta tietoa käytäntöön. (Ahonen & Roos 2019, 13–14.) Lähtökohtaisena tieteenalana varhaiskasvatuksessa on kasvatustiede ja varhaiskasvatustiede (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 78).

Suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus nousevat keskeisiksi käsitteiksi puhuttaessa pedagogiikasta, joten pedagogiikan ytimessä täytyy olla aina selkeä käsitys siitä, millaisiin tavoitteisiin toiminnassa pyritään. (Ahonen & Roos 2019, 13–14.) Varhaiskasvatuksessa tavoitteet ovat kolmentasoisia: lapsikohtaisia, perhekohtaisia ja yhteiskunnallisia tavoitteita. Lapsikohtaiseksi tavoitteeksi määrittäyty lapsen kokonaisvaltaisen kasvun,

kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen. Perhekohtaisia tavoitteita ovat vanhempien tukeminen kasvatustyössä ja toimiminen yhteistyössä vanhempien kanssa. Yhteiskunnalliset tavoitteet ovat lapsen elinikäisen oppimisen aloitus kasvatus- ja koulutusjärjestelmässä ja johdonmukaisen jatkumo varhaiskasvatuksesta muihin palveluihin. Yhteiskunnallisena ja työvoimapolitiittisena tavoitteena on lasten vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun mahdollistaminen. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 78.)

Suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden vaade ei ole varhaiskasvatuksessa uusi. Kuitenkin se, mitä suunnitelmallisuudella ja tavoitteellisuudella tarkoitetaan, on muuttunut. Aiemmin suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus liitettiin yksittäisten tuokioiden suunnitteluun. Tämän hetken Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen käsitys suunnitelmallisuudesta ja tavoitteellisuudesta on laajempi ja kokonaisvaltaisempi. Suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden tulee näkyä lasten kanssa toteutettavan toiminnan ohella myös esimerkiksi vuorovaikutuksessa, pedagogisissa työtavoissa ja oppimisympäristöissä. (Ahonen & Roos 2019, 50–51.)

Pedagogiikka perustuu arvoihin, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. (Opetushallitus 2018, 22). Pedagogisen toiminnan reflektointi vaatii toteutuakseen pyrkimystä rehellisyyteen ja kykyyn tarkastella kriittisesti omaa ja tiimin toimintaa. Vaikka työtä tehdään suurella sydämellä, arvot ja uskomukset ohjaavat toimintaamme usein hyvin salakavalasti. Arvojen äärelle pysähtyminen pedagogiikkaa kehitettäessä on tärkeää, koska arvot luovat perustan pedagogiikalle ja sen arvioinnille. (Ahonen & Roos 2019, 16–19.)

Käsitys lapsista ja lapsuudesta on yksi pedagogiikan keskeisistä elementeistä. Käsitys lapsesta ja lapsuudesta auttaa ymmärtämään, millaista lapsuutta tämän päivän lapsen elävät ja millainen todellisuus heitä aikuisena odottaa. Tämän tiedon pohjalta voimme lähteä miettimään, millaisia ominaisuuksia, tietoja ja taitoja lapsen on hyvä oppia. Toimintaamme ohjaa vahvasti ymmärryksemme siitä, mitä lapsi tarvitsee voidakseen hyvin, oppiakseen ja ollakseen onnellinen eli, mikä on kasvatuksen päämäärä. (Ahonen & Roos 2019, 29–33.)

Pedagogisen toiminnan edellytyksenä ovat yksittäisen kasvattajan tiedot ja taidot, varhaiskasvatusajattelu, kasvatusyhteisön toiminta, ammatilliset käytännöt ja toimintakulttuuri. Kasvattaja tarvitsee syvällistä tietoa lapsesta ja lapsuudesta, lapsen kehityksestä ja oppimisesta, lapsidynamiikasta sekä lapsen hyvinvoinnin edistämisestä pedagogiikan keinoin. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 79.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagoginen toiminta tapahtuu lasten ja henkilöstön vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Keskeistä on havainnointi, dokumentointi, monitahoinen arviointi, reflektointi ja kehittäminen sekä ammatillinen johtaminen ja yhteistyö. (Alila & Ukkonen-Mikkola 2018, 77–79.)

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys luo pohjan varhaiskasvatuksen pedagogiikan kehittämiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvatun oppimiskäsityksen mukaan lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Lapset nähdään aktiivisina toimijoina, jotka ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppimista tapahtuu kaikkialla ja siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Lapset oppivat lisäksi havainnoimalla muita, leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana. (Opetushallitus 2018, 21–22.)

Lapsi ei siis ole valmiiksi pureskellun tiedon passiivinen vastaanottaja, vaan lapsella on tarve oppia uutta itse kokeilemalla, oivaltamalla ja tutkimalla. Oppimista ei tapahdu vain etukäteen suunnitellussa pedagogisessa toiminnassa, vaan oppimista tapahtuu kaiken aikaa. Lasten oppimiselle tyypillistä on käsillä olevaa hetkeen pysähtyminen. Varhaiskasvattaja voi omalla asennoitumisellaan antaa lapselle tilaa ihmetellä ja jäsentää oivalluksiaan spontaanisti. Lapsen innostuksen tunnistaminen ja hetkeen tarttuminen on tärkeää. Kun aikuinen ymmärtää lapsen innostumisen ja oppimisen välisen yhteyden, oppimiskäsitys lapsesta aktiivisena toimijana sulautuu osaksi varhaiskasvatuksen toimintatapoja. (Ahonen & Roos 2019, 37.)

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsityksessä näkyvät myös lapsen yksilöllisyyden ja kehitystason huomioiminen, hyvinvointi ja turvallisuus, vertaissuhteet, henkilöstön ohjaus ja tuki sekä leikki. Leikki on lasten oppimisen kannalta merkityksellistä, koska se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo, sen pedagoginen merkitys ja merkitys lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. (Opetushallitus 2018, 22.) Kun toiminta on laadukasta eli riittävän mielenkiintoista ja lapsia aktivoivaa, he sitoutuvat toimintaan. Lasten sitoutumisen voi tunnistaa tarkkailemalla heidän eleitänsä ja ilmeitään. (Ahonen & Roos 2019, 37.)

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja lasten ympäröivän maailman muutoksista nousevalle laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu läpi koko elämän. Varhaiskasvatuksen laaja-alaisen osaamisen alueet ovat 1. Ajattelu ja oppiminen, 2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, 3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, 4. Monilukutaito- ja viestintäteknologinen osaaminen ja 5. Osallistuminen ja vaikuttaminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on kuvattu tarkemmin, miten näitä tavoitteita edistetään varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2018, 23–27.)

2.3 Varhaiskasvatuksen arviointia ja kehittämistä ohjaavat periaatteet

Karvi on julkaissut vuonna 2018 varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset asiakirjan. Kehittämisprojekti nojautuu vahvasti tämän asiakirjan tuottamaan tietoon pedagogisen toiminnan laadun tekijöistä ja indikaattoreista. Asiakirja antaa hyvät lähtökohdat varhaiskasvatuksen laadun paikalliseen itsearviointiin ja kansallisen tason arviointiin. Asiakirja sisältää tutkimuskoonnin siitä, mistä varhaiskasvatuksen laatu muodostuu. Lisäksi asiakirjassa esitellään varhaiskasvatuksen arviointia koskevia yleisiä periaatteita ja asiantuntijaryhmän työprosessissa syntynyt laadun arvioinnin ja kehittämisen malli. (Vlasov ym. 2018, 3.)

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin ja kehittämisen mallissa kuvataan laadun arvioinnin kolme erilaista tasoa, jotka ovat kansallinen taso, paikallinen taso ja pedagogisen toiminnan taso. Lisäksi laadun tekijät ovat jaettu laadun rakennetekijöiksi ja laadun prosessitekijöiksi. Laadun rakennetekijät ovat varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä tekijöitä, joita säätelevät esim. lait, asetukset ja muut valtakunnalliset asiakirjat. Laadun prosessitekijät ovat varhaispedagogiikan ydintoimintoja ja yksikön pedagogista toimintakulttuuria, joilla on suora yhteys lapsen kokemuksiin. Prosessitekijät kertovat, miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita käytännössä toteutetaan. (Vlasov ym. 2018, 39.)

2.3.1 Oppiva yhteisö ja kehittävä arviointi

Toimintakulttuurin kehittämisen ohjaavana periaatteena on oppivana yhteisönä toimiminen, missä lapsen etu on ensisijaisesti huomioitava toimintaa suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä. Oppivana yhteisönä toimiminen tarkoittaa, että lapset ja henkilöstö oppivat jatkuvasti toisiltaan. Yhteisössä on tällöin tilaa erilaisille ajatuksille, uusille

kokeiluille ja itsensä haastamiselle. Kunnioitettavaa ja huomioivaa käytöstä arvostetaan ja lapset sekä huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämässä. (Opetushallitus 2018, 29)

Kansallista arviointia Suomessa ohjaa kehittävän arvioinnin viitekehys, jonka periaatteet soveltuvat hyvin myös paikallisen ja pedagogisen toiminnan arviointiin. Kehittävässä arvioinnissa keskeinen näkökulma on luottamuksen näkökulma. Kehittävässä arvioinnissa ei pyritä kontrolliin tai tilivelvollisuuteen, vaan arvioinnin tehtävänä on auttaa henkilökuntaa kehittämään työkäytäntöjään. Kehittävän arvioinnissa arviointi nähdään luontevana osana varhaiskasvatuksen jokapäiväistä toimintaa ja tärkeämpää kuin lopputulos on itse arviointiprosessi. Kehittävää arviointia tehdään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kohti yhteistä päämäärää (Vlasov ym. 2018, 34–35).

Kehittävän arvioinnin periaatteet on kuvattu Karvin varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin suosituksissa ja perusteissa. Ne ovat osallisuus, monimenetelmäisyys, mukautuvuus ja läpinäkyvyys. *Osallisuus* kehittävässä arvioinnissa tarkoittaa sitä, että yhdessä keskustellaan siitä, millaisia asioita arvioidaan ja miten arvioinnista saatavaa tietoa tulkitaan. Henkilöstön, viranhaltijoiden, huoltajien ja soveltuviin osiin myös lasten tulee voida osallistua arvioitavista asioista päättämiseen, arviointitiedon tulkintaan ja tulkintatiedon pohjalta toimenpide-ehdotusten laatimiseen. (Vlasov ym. 2018, 35.)

Monimenetelmäisyys on yksi kehittävän arvioinnin periaate. Monipuolisten menetelmien avulla voidaan toteuttaa laaja-alaista arviointia, jolloin vaikeamminkin arvioivat asiat voidaan tavoittaa. Menetelmät voivat olla sekä määrällisiä että laadullisia, esimerkiksi kyselyjä, havainnointia, lapsihaastatteluja sekä luovia ja taidelähtöisiä menetelmiä. (Vlasov ym. 2018, 36.)

Kehittävän arvioinnin periaate *mukautuvuus* tarkoittaa sitä, että arvioinnin tavoitteet määritellään ja räätälöidään aina sen hetkiseen tilanteeseen ja arvioinnin kohteiden mukaisesti. Keskeistä on yhteisöllinen oppiminen ja oppimisen avulla syntyvä uusi ajattelu, joka johtaa toiminnan kehittämiseen. Mukautuvuuteen liittyy myös prosessimaisuus, joka tarkoittaa aktiivista vuorovaikutusta käytännön toiminnan ja arvioinnin välillä, jolloin arviointitieto saadaan välittömästi organisaation käyttöön ja tätä tietoa voidaan hyödyntää jo prosessin aikana. (Vlasov ym. 2018, 37.)

Läpinäkyvyys on yksi kehittävän arvioinnin periaate, jota voidaan toteuttaa muun muassa viestimällä toiminnasta entistä tehokkaammin ja laajemmin. Kehittävän arvioinnin avulla voidaan tehdä läpinäkyviksi esimerkiksi pedagogiseen toimintaan,

varhaiskasvatuksen organisointiin ja työkäytäntöihin liittyviä vahvuuksia ja epäkohtia. (Vlasov ym. 2018, 37.)

2.3.2 Lasten osallisuus

Suomen perustuslain (731/1999) mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2018, 14–16.)

Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyä osallisuuden kautta. Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyä, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat. Osallisuuden kautta lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. (Opetushallitus 2018, 26–30.)

Osallisuuden tukeminen lähtee lasten arvostavasta kohtaamisesta, heidän kuuntelemisestaan ja aloitteisiin vastaamisesta (Opetushallitus 2018, 27–30). Lasten osallisuus edellyttää, että aikuinen tietoisesti arvostaa lasten näkemyksiä, kuulee aidosti lasten viestit ja antaa heidän vaikuttaa. Osallisuus on ennen kaikkea vuorovaikutuksen tapa, jossa aikuiset ja lapset kasvavat yhdessä ja erikseen. (Kangas ym. 2018, 8.) Osallisuus toteutuu tai estyy jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa lapsen ja kasvattajan välillä. Siitä syystä kasvattajien ammattitaito ja näkemykset ovat keskiössä osallisuutta tarkasteltaessa. (Hiekka ym. 2014, 17.) Ojalan (2020, 170) mukaan lapsi ei voi valita osallisuutta, ellei aikuinen tarjoa siihen mahdollisuutta.

Osallisuuden lähtökohdat ja arvot määrittelevät Vasun mukaista pedagogiikkaa hyvin vahvasti. Osallisuuden keskeisimpiä kulmakiviä on ajatus siitä, että jokainen lapsiryhmän lapsi on riittävän hyvä juuri sellaisena kuin on, jolloin kenenkään ei tarvitse muuttua toisenlaiseksi voidakseen kokea osallisuutta. Arjen vaihtuvissa tilanteissa varhaiskasvattaja pitää huolen siitä, että lapsen näkemykset ja tarpeet tulevat kuulluiksi ja

huomioiduiksi ryhmän toiminnassa. Tämä edellyttää varhaiskasvattajan herkistymistä lapsen viesteille ja kykyä tulkita lapsen tunteita ja tarpeita tarkoituksenmukaisella tavalla. (Ahonen & Roos 2019, 22–25.)

Venninen ym. (2010) on tutkimuksessaan kartoittanut lasten osallisuuden määritelmää siitä näkökulmasta, miten työntekijät kokevat lasten osallisuuden. Työntekijät nostivat osallisuudesta esille kahdeksan asiaa, joihin lapsella on oikeus. Nämä ovat oikeus iloita itsestään, saada tarpeet tyydytetyksi, oppimiseen aikuisen turvassa, vaikuttamiskokemuksiin, omatoimisuuden harjoitteluun, vastuuseen kasvamiseen, maailman yhteiseen tulkitsemiseen ja oikeuteen olla sellaisten aikuisten kasvatettavana, jotka ovat kiinnostuneita lapsen maailmasta ja kunnioittavat ja kuuntelevat lasta. (Venninen ym. 2010, 64.)

Ahonen (2017, 176) on kiteyttänyt osallisuuden pedagogiikan lapsen aidoksi mahdollisuudeksi ilmaista mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä vaikuttaa aktiivisesti omaan elämänsä ja oppimiseensa. Lasten osallistuminen toiminnan suunnittelemiseen on tärkeää ja motivaatiota ruokkivaa. (Ahonen 2017, 176.) Viimekädessä lapsen osallisuuden voidaan ajatella olevan lapsen oma kokemus merkityksellisestä tilanteesta tai kohtaamisesta arjessa. Tällöin pelkkä osallistuminen toimintaan ei itsessään luo lapselle osallisuuden kokemusta. Osallisuuden kokemuksessa tulevat esille lapsen ilon ja innostuksen tunteet, mielekäs oppiminen ja vuorovaikutus sekä lapsen sitoutuneisuus toimintaan. (Hiekka ym. 2014, 18.) Osallisuuden myötä lapset kokevat tulevansa kuulluiksi, olevansa tärkeitä ja rakastettuja, ilonaiheita yhteisöissään (Kangas ym. 2018, 8).

2.3.3 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (varhaiskasvatuslaki 540/2018). Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on henkilöstön ja huoltajien yhteinen sitoutuminen lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Tasa-arvoinen vuorovaikutus, luottamuksen rakentaminen ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Yhteistyö edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huoltajien kanssa huomioidaan perheiden moninaisuus, lapsen yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen sekä vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. (Opetushallitus 2018, 34.)

Lasten päivittäiset tapahtumat jaetaan huoltajien kanssa ja tärkeitä ovat erityisesti lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit. Yhteiset keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Yhteistyön merkitys erityisesti lapsen aloittaessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä on erityisen tärkeää. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa yhteistyön myös haastavissa tilanteissa. (Opetushallitus 2018, 34.) Henkilöstön on tärkeää tunnistaa jokaisen lapsen ja perheen vahvuudet sekä kannustaa perheitä heidän kasvatustyössään esimerkiksi kertomalla aina jotakin myönteistä lapsesta, kun vanhemmat hakevat lasta päiväkodista (Kangas ym. 2021, 104–105).

Kasvatusyhteistyön lähtökohtana on aina lapsen ja hänen huoltajiensa arvostaminen, avoimuus, tasavertaisuus ja luottamuksellisuus. Vuorovaikutuksessa huoltajien kanssa näkyy kunnioitus huoltajien tuntemukseen lapsestaan sekä henkilöstön ammatillinen tieto ja osaaminen. Erilaisia kasvatusyhteistyön muotoja suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa ja heille annetaan mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Vlasov ym. 2018, 34.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä edellytetään taitoa suunnitella, toteuttaa ja arvioida sellaisia käytäntöjä, joissa perheiden vahvuudet ja osaaminen tulevat esille. Perheiden osallisuutta voidaan lisätä siten, että perheille tarjotaan erilaisia ja helppoja mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi henkilöstön ja perheiden yhteiset tapahtumat, kuten juhlat, retket, vanhempainillat ja avoimet ovat. Myös erilaiset kommunikaatiotavat perheiden ja henkilöstön välillä, kuten päivittäiset kohtaamiset, ilmoitustaulu, sähköiset viestintäkanavat, varhaiskasvatuskeskustelut, palautteen kerääminen ja pedagoginen dokumentointi tukevat perheiden osallisuutta. (Kangas ym. 2021, 104.)

3 LAADUKKAAN VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKAN OSATEKIJÖITÄ

3.1 Lämmin vuorovaikutus

Laadukkaan pedagogiikan taustalla on aina laadukas vuorovaikutus. Vuorovaikutus on puhuttua kieltä, mutta myös paljon muuta. Kielen lisäksi vuorovaikutuksessa etenkin kasvokkain ovat läsnä myös nonverbaaliset viestit, kuten kehon asennot, eleet, ilmeet, äänensävy, äänenpaino ja fyysinen etäisyys toisista ihmisistä. Nonverbaalisen vuorovaikutuksen rooli korostuu, kun työskennellään pienten lasten kanssa. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä suurempaa roolia nonverbaali viestintä näyttää. Lapset tulkitsevat viestejä hyvin kokonaisvaltaisesti ja nonverbaalit viestit kertovat lapselle aikeistamme paljon enemmän kuin puhuttu kieli. (Ahonen 2017, 58–60.)

Vuorovaikutus näyttäytyy keskeisenä varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijänä myös Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteissa ja suosituksissa. Prosessitekijöitä kuvaavissa indikaattoreissa 1–5 kuvataan lapsen ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta. Niiden mukaan vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö on sitoutunut lapseen ja lapsiryhmään. Henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus on vastavuoroista huomioiden lapsen kehitys ja kiinnostuksen kohteet. Henkilöstö toimii vuorovaikutuksessa lasten kanssa sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet ja vastaa niihin. (Vlasov ym. 2018, 74.)

Karvin laatuindikaattoreissa vuorovaikutuksen osalta on kiinnitetty huomiota myös kielenkäyttöön vuorovaikutuksen välineenä. Laatuindikaattoreiden kuvauksissa henkilöstö käyttää kieltä mahdollisimman rikkaalla tavalla ja sanoittaa toimintaa kielellisesti. Henkilöstö mukauttaa kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan ja innostaa lapsia osallistumaan päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksessa henkilöstö huomioi kaikki ryhmän lapset ja ymmärtää erilaisia ilmaisun tapoja. (Vlasov ym. 2018, 74.) Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen, kuvaileva ja tarkka kieli sekä lasten kanssa keskustelu tukevat lasten sanavaraston kehittymistä. Tarvittaessa voidaan hyödyntää kuvia, esineitä ja tukiviittomia vuorovaikutuksen tukena. (Opetushallitus 2018, 41.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa henkilökunnan ja lapsen välistä vuorovaikutuksen tapaa kuvataan erityisesti laaja-alaisen osaamisen konkreettisissa kuvauksissa, joiden mukaan laaja-alaisen taitojen harjoittaminen tapahtuu henkilökunnan ohjaamisen, auttamisen, innostamisen, motivoimisen, kannustamisen, rohkaisemisen ja tukemisen avulla. Vuorovaikutuksessa näkyy lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatusensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen. (Opetushallitus 2018, 23–27.)

Ahonen (2015) on tutkinut, millaista varhaiskasvattajan vuorovaikutus on sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitsevan lapsen kanssa haastavissa kasvatustilanteissa. Ahosen väitöskirjan havainnointiaineistossa korostui viisi erilaista varhaiskasvattajan vuorovaikutuksen tapaa, jotka ovat lämmin, etäinen, ristiriitainen, tekninen ja välttelevä vuorovaikutus. (Ahonen 2015, 104.) Pedagogisten toimintaperiaatteiden muodostamiseksi keskityn Ahosen tutkimustulosten pohjalta siihen, miten lämmin vuorovaikutus näyttäytyi varhaiskasvatuksen haastavissa tilanteissa.

Haastavia kasvatustilanteita syntyi Ahosen (2015) mukaan erityisesti ohjattujen tuokioiden aikana ja siirtymätilanteissa. Ahosen haastattelemat lastentarhanopettajan nostivat siirtymätilanteet esille eniten haastavia kasvatustilanteita synnyttävänä tekijänä päiväkodin arjessa. Lasten odottaminen ja riittämätön sosiaalis-emotionaalinen tuki näyttivät aiheuttavan haastavia kasvatustilanteita edellä mainituissa tilanteissa. Sosiaalis-emotionaalinen tuen tarve näyttäytyi lapsen aggressiivisena, uhmakkaana, levottomana tai vetäytyvänä käyttäytymisenä. (Ahonen 2015, 104–105.)

Ahosen (2015) väitöskirjatutkimuksessa lämpimässä vuorovaikutuksessa näkyi henkilöstön syvä sitoutuminen vuorovaikutukseen lapsen tai lapsiryhmän kanssa. Varhaiskasvattajan toiminnasta huomasi, että hän on töissä lapsia varten ja lasten kanssa vuorovaikutuksessa oleminen oli hänelle tärkeää. Lämpimässä vuorovaikutuksessa lapset kohdattiin kiireettömästi ja varhaiskasvattaja pysähtyi lapsen kokemuksen äärelle. Varhaiskasvattaja kuunteli lasta arvostavasti ja pyrki tavoittamaan lapsen kokemuksen ja tunnistamaan hänen tarpeensa tilanteessa. Lämpimässä vuorovaikutuksessa varhaiskasvattaja pyrki turvaamaan lapselle tilaa olla oma itsensä ja hyväksytyt juuri sellaisena kuin hän on. Varhaiskasvattaja myös arvioi herkästi omaa toimintatapaansa kasvatustilanteessa. (Ahonen 2015, 109.)

Ahosen (2015) lämmintä vuorovaikutusta kuvaavissa tilanne-esimerkeissä varhaiskasvattaja säilyi lempeän lämpimänä myös haastavissa kasvatustilanteissa. Varhaiskasvattajien tavassa puhua lapsille korostuu välittäminen ja arvostus. Varhaiskasvattaja ei

provosoidu esimerkiksi lasten puhuessa paljon ja aiheen vierestä. Eleillä, ilmeillään ja puheellaan varhaiskasvattaja osoittaa olevansa läsnä lapsille. Varhaiskasvattaja sitoutuu vuorovaikutukseen ja havaitsee sensitiivisesti lapsen tarpeita ja tarvittaessa aktivoi ja kannustaa lasta. Varhaiskasvattajat nostivat lämpimän vuorovaikutuksen esimerkkitalanteissa esille rennon ilmapiirin, huomion ja tuen antamisen lapsille, joustavuuden, motivoinnin ja rauhallisen ohjaamisen tilanteen vahvuuksiksi. (Ahonen 2015, 110–111.)

Lämpimässä vuorovaikutuksessa näkyi myös joustavuus, mikä ilmeni siten, että varhaiskasvattaja salli myös lasten erilaisuuden vaikuttaa käsillä olevaan tilanteeseen. Lasten ei tarvinnut suorittaa yhteistä toimintaa saman kaavan mukaisesti, vaan toimintaa muovattiin lasten yksilölliset piirteet huomioiden. Joustavuus näkyi esimerkiksi varhaiskasvattajan emotionaalisenä sitoutumisena siten, että hän kykeni esimerkiksi antamaan vetäytyvälle lapselle tilaa tarkastella toimintaa aluksi etäämmältä. (Ahonen 2015, 113.)

Lämmin vuorovaikutus uhmakkaasti ja aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kanssa näyttyi myös lämpimänä kohtaamisena sekä lapsen kuuntelemisena ja arvostamisena. Varhaiskasvattaja viestittää lapselle, että hän on ihana ja arvokas, vaikka välillä käyttäytyikin ei-toivotulla tavalla. Aikuisen heittäytyminen, eläytyvä ja innostuva ote tempaa lapset mukaansa. Varhaiskasvattajan iloinen olemus, äänensävy, hymy ja lasten huomiominen ehkäisi haastavien kasvatustilanteiden kumuloitumista. Lämpimässä vuorovaikutuksessa varhaiskasvattaja ei myöskään säästellyt polviaan, vaan kyykistyi herkästi lasten tasolle keskustelemaan. (Ahonen 2015, 117–118.)

Lämpimässä vuorovaikutuksessa varhaiskasvattajat toimivat sensitiivisesti tehden hienovaraisia tulkintoja. Varhaiskasvattajat osasivat nähdä tilanteen taakse voimakkaissa tunteen purkauksissa ja ymmärtävät, että kiukku voi johtua esim. huonosti nukutusta yöstä. Varhaiskasvattajat ratkaisivat tilanteen esim. suuntaamalla lapsen huomion muihin asioihin innostavalla, eläytyvällä ja lämpimällä vuorovaikutuksella. Herkkyys ja tilanetaju olivat erityisen merkityksellisiä voimakkaiden tunteenpurkausten kanssa. (Ahonen 2015, 118–119.)

3.2 Lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen

Varhaiskasvatuksen kaiken pedagogisen toiminnan keskiössä on oppiva ja hyvinvoiva lapsi (Opetushallitus 2018, 36). Varhaiskasvatuksen kaikkien oppimisympäristöjen tulee olla terveellisiä, turvallisia, monipuolisia ja oppimista edistäviä (Vlasov ym. 2018, 73).

Kun lapset kokevat olonsa turvalliseksi ja voivat hyvin, he oppivat parhaiten (Opetushallitus 2018, 22). Terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja arvostetaan varhaiskasvatuksessa. Pitkäkestoista istumista vältetään. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista ja terveellistä ravintoa. Joustava, selkeä ja suunnitelmallinen päivän rakenne edistää hyvinvointia. (Opetushallitus 2018, 31.)

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön turvallisuudesta. Lasta suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä (Varhaiskasvatustilaki 540/2018). Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan ja siihen puututaan. Kiusaamista myös ehkäistään suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä esimerkiksi tukemalla lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstön rooli on keskeinen lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelussa. Henkilökunta auttaa lapsia tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. (Opetushallitus 2018, 31–32.)

Lapsi tarvitsee rajoja oman kehityksensä, turvallisuutensa ja hyvinvointinsa vuoksi. Säännöllisen päivärytmin ansiosta lapsen arki ei ole ennustamatonta. Rajojen avulla lapsi oppii sosiaalis-emotionaalisia valmiuksia ja itsesääätelytaitoja. Sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitsevat lapset hyötyvät selkeistä säännöistä ja struktuurista. Kun lapsen ei tarvitse vielä yksin päättää esimerkiksi siitä, mitä ja milloin syödään tai mitä puetaan päälle ulos, hän saa jälleen luvan olla lapsi. (Ahonen 2017, 163.)

Päiväkodissa säännöt ja toimintaohjeet on hyvä laatia yhdessä lasten kanssa, jolloin lapset ovat myös motivoituneempia noudattamaan niitä. Sääntöjen määrä kannattaa pitää vähäisenä ja kiteyttää ne selkeiksi toimintaohjeiksi. Ei tai älä -alkuiset säännöt ovat huonoja, koska ne eivät kerro lapselle, miten hänen tulisi toimia. Älä juokse -kielto on hyvä korvata esimerkiksi toteamalla ”kävele rauhallisesti”. Säännöt olisi hyvä näkyä kuvallisessa muodossa eri tiloissa. (Ahonen 2017, 164–165.)

3.3 Lapsen yksilöllisyyden ja kehitystason huomioiminen

Varhaiskasvatuksessa on aina ensisijaisesti huomioitava lapsen etu (varhaiskasvatustilaki 540/2018) ja lapsen etua tulee harkita yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tilannekohtaisesti (Opetushallitus 2018, 29). Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohdina ovat aina lasten aiemmat kokemukset, osaaminen ja

mielenkiinnon kohteet. Uusilla opittavilla asioilla tulee olla yhteys lapsen kehittyviin valmiuksiin, kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset innostuvat oppimaan lisää silloin, kun toiminta on sopivan haasteellista, kiinnostavaa ja tavoitteellista. (Opetushallitus 2018, 21–22.)

Mielekkään oppimisen kannalta lapseen kohdistuvat realistiset odotuksen ovat tärkeitä. Varhaiskasvattajan tulee toimia sensitiivisesti tunnistaakseen, minkälaisia odotuksia hän voi lapseen kohdistaa. Realististen odotusten myötä on mahdollisuus onnistumisen kokemuksiin ja myönteisiin oppimiskokemuksiin, joihin päästään sopivan pinnistelyn ja sinnikkyuden myötä. Monesti lapsilta vaaditaan hänen omiin resursseihinsa nähden liian vaativia suorituksia vain sen vuoksi, että muut ryhmän lapset kykenevät suoriutumaan tehtävistä. (Ahonen & Roos 2019, 40–41.)

Henkilöstön tulee huomioida jokaisen lapsen yksilölliset taidot ja tarpeet. (Opetushallitus 2018, 32). Jokaisella lapsella tulee olla oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään. Varhaiskasvatuksessa jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. (Opetushallitus 2018, 20–21.)

Varhaiskasvattajilta edellytetään kykyä astua oman mukavuusaleen ulkopuolelle ja aidosti hyväksyä erilaisuutta siten, että lapset voivat oppia asioita omista lähtökohdistaan käsin. Tällöin lapseen ei kohdisteta epärealistisia odotuksia, vaan toimintaa muovataan siten, että se vastaa kunkin lapsen yksilöllisiä tarpeita. Ujo lapsi saa tarkkailla toimintaa aluksi sivusta ja lapsi, jolle pitkään istuminen paikallaan on vaikeaa, voi nousta välillä ylös. (Ahonen & Roos 2019, 43.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. (varhaiskasvatuslaki 540/2018). Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kuitenkaan sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014).

Karvin varhaiskasvatuksen laatuindikaattoreissa lapsen yksilöllisyys ja kehitystaso on huomioitu myös useammassa eri indikaattorissa. Laadukkaassa varhaiskasvatuksen

pedagogiikassa henkilöstö on vuorovaikutuksessa lapsen kanssa tavalla, joka vastaa lapsen kehitystä, kiinnostuksen kohteita ja oppimisen valmiuksia. Henkilöstö käyttää kieltä huomioiden lasten ikä- ja kehitystaso ja innostaa lapsia osallistumaan kielelliseen vuorovaikutukseen omien edellytysten ja taitojensa mukaan. Lapsen yksilöllisyys huomioidaan niin, että lapsi oppii tunnistamaan ja löytämään omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa. Lapsen yksilöllinen tuen tarve myös tunnistetaan ja henkilöstö arvioi lapsen tuen tarvetta yhdessä huoltajien kanssa. Lapselle järjestetään tarvittaessa tarkoituksenmukaista tukea monialaisessa yhteistyössä. (Vlasov ym. 2018, 74.)

Kasvatuksellisissa instituutioissa on vahvana näkemys, jonka mukaan jokaisella lapsella tulee olla yhteiset säännöt. Jokainen kasvatusalalla työskentelevä kuitenkin ymmärtää, että toisten lasten toimintaa on ohjattava perusteellisemmin kuin toisten. Lapsikohtaisten sääntöjen ja keinojen tulisi kuitenkin määräytyä lapsen tarpeista lähtien. Lapset usein suhteutuvat hyvin avarakatseisesti siihen, miksi joku lapsista tarvitsee enemmän aikuisen tukea. Sen sijaan meidän aikuisten on välillä vaikeaa ajatella joustavasti. (Ahonen 2017, 165–166.)

Moninaisuuden toimintakulttuurilla tarkoitetaan sitä, että lapset ja heidän perheensä nähdään ihmisinä, joilla on monenlaisia taustoja, ominaisuuksia, näkemyksiä ja rooleja. Moninaisuus kattaa muun muassa etnisen taustan, sukupuolen, terveydentilan, katsomukset ja ominaisuudet, jotka tekevät jokaisesta ihmisestä ainutlaatuisen. Ketään ei eristetä muusta yhteisöstä ja jokaisen lapsen ja perheen erityiset tarpeet otetaan huomioon yhteisön toiminnassa. (Kangas ym. 2021, 107.)

Aikuisten tehtävänä on huolehtia, että pedagoginen toimintakulttuuri sopeutuu keskenään erilaisten lasten erilaisiin tarpeisiin. Tällöin lapsen ei tarvitse mukautua sopeutuakseen ryhmään, vaan ryhmän toimintakulttuuri mukautuu sopiakseen jokaiselle lapselle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaiken toiminnan ei tarvitse olla kaikille samantyyppistä, vaan yksilöityä kunkin lapsen vahvuuksiin, mielenkiinnonkohteisiin ja tuen tarpeisiin. (Ahonen & Roos 2019, 22–23.)

3.4 Lasten vertaissuhteiden ja leikin tukeminen

Lapsen arki päiväkodissa koostuu suurimmaksi osaksi toimimisesta vertaiskulttuurissa. Vertaiset ovat lapselle valtavan suuri kasvattaja muiden kasvattajien ohella. Lapset ovat

taitavia neuvottelemaan ja rakentamaan omaa yhteisöllisyyttään. Lapsille on luontaista laumautua vertaisiensa joukkoon. (Köngäs 2019, 113–116.)

Piia Roos kuvaa väitöskirjassaan Lasten kerrontaa päiväkotiarjessa (2015) päiväkodin arjen jakautuvan lasten kerronnassa kahteen kokonaisuuteen ja todellisuuteen. Toisessa todellisuudessa eletään vertaisten keskellä ja toisessa aikuisten luomissa raameissa. (Roos 2015, 159.) Lapsille tärkeimpiä asioita päiväkodissa olivat kaverit ja leikki. Vertaissuhteet ja niiden pelisäännöt osoittautuivat monimutkaisiksi ja lapset olivat niistä hyvin tietoisia. (Roos 2015.)

Lapsen vuorovaikutus tutun aikuisen kanssa on yleensä helppoa ja turvallista. Toisten lasten kanssa vuorovaikutukseen liittyy enemmän haasteita, koska kaveruus ja paikka ryhmässä pitää ansaita omilla avuilla. Vertaissuhteilla on selvä yhteys lapsen psykososiaaliseen kehitykseen. Vertaisryhmässä opitaan ryhmässä olemisen taitoja, aloitteiden ja päätösten tekemistä sekä löytämään oman paikkansa ryhmässä. (Järvinen & Mikkola 2015, 30.)

Ryhmällä on suuri merkitys lapsen yksilölliseen kehitykseen ja identiteetin kehittymiseen, joten kasvattajien tulisi suunnata huomiota yksittäisten lasten sijasta enemmän lasten väliseen vuorovaikutukseen ja ryhmän dynamiikkaan. Lapset ovat parhaita tietolähteitä, kun halutaan ymmärtää lapsuutta ja lapsen kokemusmaailmaa. (Järvinen & Mikkola 2015, 36.)

Varhaiskasvatuksessa henkilökunta ohjaa lasta ihmisenä kasvamiseen siten, ettei kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa hyväksytä missään muodossa. Henkilöstö tukee lapsia keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Sivistystä arvostetaan, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä ja lapsen tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. (Opetushallitus 2018, 20–22.)

Vertaisvuorovaikutusta kuvaavia toimintamalleja on kirjattu myös Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteiden ja suositusten laatuindikaattoreihin. Indikaattoreissa vertaisvuorovaikutuksen tukemista kuvataan muun muassa myönteisen oppimisympäristön rakentamisella sekä turvallisella, lämpimällä, oppimaan innostavalla ja välittävällä ryhmän ilmapiirillä. Ryhmässä tulee myös mahdollistaa jokaisen lapsen mielekäs osallistuminen toimintaan. Henkilöstön tehtävänä on tukea lasten ryhmätoimintaa ohjaamalla ja erimerkkiä antamalla. Toimintakulttuuria ohjataan myös siten, että se edistää ja ylläpitää

yhteenkuuluvuutta, monipuolisten kaverisuhteiden muodostumista ja ylläpitämistä. (Vla-sov ym. 2018, 75.)

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi on määritelty lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, vertaisryhmässä toimimisen edistäminen sekä eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaaminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteissa lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa ja harjoitellaan asettumista toisen ihmisen asemaan ja ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. (Opetushallitus 2018, 25.)

Lapset solmivat ystävyys-suhteita, koska ystävän kanssa on turvallista, läheistä ja mukavaa. Jo alle 3-vuotiaana lapsi löytää ryhmästään sellaisia lapsia, joiden kanssa hän viihtyy. Alle 3-vuotiaat leikkivät tyypillisesti vielä rinnakkaisleikkejä ja 3–6-vuotiaana ikätovereista tulee yhä tärkeämpiä ja ystävyys-suhteet syvenevät. Hyvässä ystävyys-suhteessa lapsen itsetunto ja vuorovaikutustaidot vahvistuvat. ”Lapset antavat ja saavat päivittäin toisiltaan palautetta siitä, millaisena toiset lapset hänet kokevat.” Tämä vaikuttaa lapsen itsetuntoon joko myönteisesti tai kielteisesti. Lapsen ikä ja sosiaalisuus vaikuttavat siihen, miten hyvin lapsi viihtyy ryhmässä. (Järvinen & Mikkola 2015, 29–32.)

”Kasvattajien rooli lasten välisten suhteiden vakauttajina ja ristiriitojen selvittäjänä sekä ennaltaehkäisijänä on tärkeä.” Mikäli lapsiryhmä on jatkuvasti levoton ja riitaisia, pitäisi sen herättää kasvattajat arvioimaan omaa toimintaansa. Levottomuus on usein merkki siitä että lapset ovat joutuneet toimimaan liian kauan ilman aikuisen ohjausta ja läsnäoloa. (Järvinen & Mikkola 2015, 33.)

Kasvattajien tulee hyväksyä, että lapset ovat erilaisia ja kokevat ryhmässä olemisen eri tavalla sekä tutustua lapseen ja hänen sosiaalisiin valmiuksiinsa huolellisesti. Osa lapsista nauttii ryhmässä toimimisesta ja monista kavereista, osa taas haluaa leikkiä yksin tai harvojen valittujen kavereiden kanssa. Ryhmässä toimiminen ei ole aina lapselle helppoa ja lapsella on oikeus saada kasvattajalta apua silloin, kun hän sitä tarvitsee. Luottamusta ja turvallisuutta voidaan rakentaa toiminnallisten ja osallistavien menetelmien avulla. Ilmapiirin merkitys on suuri; ketään ei saa nolata, siirtää sivuun tai asettaa naurunalaiseksi. Kasvattajan tulee arvostaa kaikkia lapsia ja koko lapsiryhmää sekä autettava lapsia arvostamaan toinen toisiaan. Lasten keskinäiset erimielisyydet ovat hyviä

oppimisen paikkoja, kun yhdessä mietitään, miten näissä tilanteissa toimitaan, mitä sanotaan ja miten päästään eteenpäin. (Järvinen & Mikkola 2015, 29.)

Aikuiset voivat tukea lasten kaverisuhteita luomalla turvallista ilmapiiriä, jossa lapsi saa tukea ryhmään liittymiseen, ryhmäprosessia ohjataan ja arvioidaan ja ystävyysuhteiden tukemista tuetaan. Ryhmässä on myös yhteiset säännöt ja kiusaamiseen puututaan. Lapsia kuunnellaan ja heitä kannustetaan ja rohkaistaan. Turvallisessa ryhmässä lasten kanssa keskustellaan ja heille osoitetaan hellyyttä. (Järvinen & Mikkola 2015, 30.) Kasvattajan on tärkeää sisäistää lasten vertaiskulttuurin säännöt. Jos opetamme osa-alueita aikuisten todellisuudesta, menee emotionaalinen tuki hukkaan. (Köngäs 2019, 113–114.)

Ongelmat kaverisuhteissa ovat yleisiä jo päivähoitotiössä. Jos aikuiset eivät tietoisesti ohjaa ryhmän muodostumista, voi osa lapsista joutua torjutuiksi ja kiusatuiksi. Kiusaaminen on toistuvaa psyykkistä, sosiaalista tai fyysistä pahantekoa toista kohtaan. ”Kiusaaminen päivähoitossa on usein nimittelyä, tavaroiden viemistä tai piilottamista, leikistä poissulkemista, leikkien rikkomista tai häiritsemistä sekä ilmein ja elein tapahtuvaa toisen mielen tahallista pahoittamista.” (Järvinen & Mikkola 2015, 30.)

Aikuisten ymmärtämättömyys lasten vertaiskulttuurin erityispiirteistä luo lapsille vaikeuksia tunnistaa aikuisten tunteita ja merkityksiä. Aikuisen vaikeus hahmottaa vapaan leikin rakentumista on yhteydessä lasten haluun vetäytyä aikuisten kasvatuksen ulottumattomiin. Aikuiset ovat vahvoilla ohjatuissa hetkissä, mutta vapaan leikin tilanteissa tai siirtymätilanteissa aikuiset kompuroivat. Aikuiset sekä innoittavat että lannistavat lasten yhteisöllisyyden rakentamista. (Köngäs 2019, 114–116.)

Tutkittua tietoa ryhmän merkityksestä varhaiskasvatuskäisille lapsille on vähän. Asiantuntijoiden mukaan ryhmän koolla on kuitenkin merkitystä. Liian suurissa ja vaihtuvissa ryhmissä vertais- ja ystävyysuhteiden luominen on vaikeaa. Kasvattajien ohjaustyyllillä ja ammatillisuudella on suuri merkitys. (Järvinen & Mikkola 2015, 29.)

3.5 Kiireetön ja turvallinen ilmapiiri

Kun toimintakulttuuria kehitetään, on tärkeää huomioida yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. (Opetushallitus 2018, 31.) Lasten osallisuuden ja oppimisen näkökulmasta hetkeen tarttuminen on olennaisen tärkeää. Kiire ehkäisee tällaisen hetkeen tarttumisen kuitenkin tehokkaasti. Kiirettä on siis

syytä tavoitteellisesti vähentää ja saattaa olla, että toimintaa havainnoidessa huomaankin, että kiirettä tuottavat ennen kaikkea aikuiset aikatauluineen. (Ahonen & Roos 2019, 37.)

3.6 Pienryhmätoiminta ja muita pedagogisia toimintatapoja

Olen koonnut tähän kappaleeseen pedagogisia toimintatapoja, jotka tukevat edellä mainittuja laadun tekijöitä, kuten lasten ja henkilöstön välistä lämmintä vuorovaikutusta, lapsen yksilöllisyyden huomioimista, vertaissuhteita, sallivaa ilmapiiriä sekä lapsen hyvinvointia ja turvallisuutta.

Pienryhmätoiminta on vakiintunut lähes itsestään selvänä pedagogisena toimintamuotona varhaiskasvatuksessa ja toimiminen pienryhmässä ehkäisee haastavien kasvatustilanteiden syntymistä. Tieteellisiä tutkimuksia aiheesta on tehty kuitenkin vähän. Pienryhmätoiminta on käsitteenä hyvin tulkinnanvarainen. Toiselle se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi askartelu järjestetään pienryhmissä ja toiselle sitä, että suurin osa päiväkodin pedagogisesta toiminnasta on järjestetty pienryhmissä. Pienryhmien koko on myös hyvin tulkinnanvarainen. Kentällä pohditaan myös, tulisiko pienryhmien olla kiinteitä vain tulisiko niitä muodostaa joustavasti ja vaihdellen. Ilman tieteellistä tutkimusta on vaikeaa perustella, millainen pienryhmätoiminta palvelisi kaikkien lasten etua mahdollisimman tasavertaisesti. (Ahonen 2017, 183–184.)

Ahonen tuo kirjassaan esille kiinteän pienryhmätoiminnan riskejä. Riskinä täysin kiinteissä pienryhmissä, joissa aikuiset ja lapset ovat aina samoja, on lasten epätasa-arvoinen kohtaaminen, koska ryhmässä työskentelee usein eri koulutuksen omaavia henkilöitä. Pienryhmä ei välttämättä myöskään vastaa lapsen käsitystä siitä, kenen kanssa hän mieluiten leikkisi tai viettäisi aikaa. Etenkään yli 3-vuotiaille lapsille kiinteät pitkäkestoiset pienryhmät eivät ole paras vaihtoehto, koska lapselle on tärkeää oppia toimimaan erilaisten lasten ja aikuisten kanssa. Tutkimusnäyttö osoittaa myös, että lapsi on pääsääntöisesti kykenevä muodostamaan suhteen useampaan aikuiseen kerrallaan. (Ahonen 2017, 185–186.)

Pienryhmätoiminnassa on kuitenkin paljon etuja, koska varhaiskasvattajilla on enemmän aikaa yksittäisille lapsille. Tämä mahdollistaa lasten tarpeiden ja näkemysten huomioimisen. Ärsykkeiden määrä on pienryhmässä huomattavasti vähäisempi ja lapset pääsevät osallistumaan toimintaan aktiivisemmin. Ohjeita on helpompaa seurata ja aikuisen

tuki on koko ajan saatavilla. (Ahonen 2017, 186–187.) Lasten aktiivisuutta on mahdollista tukea enemmän pienryhmässä, kun lapsille on vähemmän passiivista istumista ja odottamista. Lisäksi lasten omien ajatusten ja oivallusten ilmaiseminen mahdollistuu pienryhmässä paremmin kuin suuressa ryhmässä (Ahonen & Roos 2019, 44–45).

Siirtymätilanteiden kuormaa voidaan keventää pienryhmätoiminnan avulla. Ahosen tutkimuksessa yksi lapsiryhmä toimi valtaosan päivästä pienryhmissä ja tässä ryhmässä siirtymätilanteiden kuormittavuus loisti poissaolollaan. Odottamista ja jonottamista ei esiintynyt juuri lainkaan. Siirtymätilanteet soljuivat luonnollisesti osana päiväkodin arkea eivätkä ne laukaisseet haastavia kasvatustilanteita juuri koskaan. Aikuisilla oli aikaa auttaa lapsia pukemisessa ja olla läsnä lapsille. Pienryhmät olivat hyvin pieniä; niissä oli kerrallaan kolme-viisi lasta. (Ahonen 2017, 189.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsilähtöistä toimintaa edesauttaa toimiminen joustavasti erikokoisissa ryhmissä, jolloin mahdollistuu henkilöstön keskittyminen ja jokaisen yhteisön jäsenen osallistumisen toimintaan ja vuorovaikutukseen. (Opetushallitus 2018, 32–33). Joustavalla ryhmittelyllä voidaan mahdollistaa keskenään erilaisten lasten yhdenvertainen mahdollisuus oppia ja toimia osana lapsiryhmää. (Ahonen & Roos 2019, 44.)

Pienryhmätoiminnan rakennetta tulee arvioida ja kehittää aina lapsiryhmän mukaan eikä pienryhmätoimintaa voida toteuttaa vuodesta toiseen saman mallin mukaan. Tiimissä on hyvä pohtia, miksi pienryhmätoimintaa halutaan toteuttaa ja millainen pienryhmätoiminta vastaa pedagogisiin tavoitteisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi voidaan pohtia, onko perusteltua, että kaikki pienryhmät ovat saman kokoisia ja millaisilla perusteilla lapset on jaettu ryhmiin. Entä, ovatko ryhmät kiinteitä vai ei? Jos ovat, niin miksi? Tukeeko pienryhmä lasten osallisuutta vai heikentääkö se sitä, jos lapset toimivat aikuisten päättämässä ryhmässä? Ei ole olemassa siis yhtä oikeaa ratkaisua, mutta ryhmien muodostamiselle on kuitenkin aina hyvä löytyä pedagoginen perustelu. (Ahonen & Roos 2019, 46.)

Ahosen ja Roosin mukaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainittua ilmaisu joustavasta ryhmittelystä on käsitteenä toimivampi ja kuvaavampi kuin pienryhmätoiminta. Pienryhmätoimintaa ei kannata toteuttaa ehdottomana, vaan joustavana, jolloin se vastaa juuri kyseisten läsnä olevien lasten pedagogisiin tavoitteisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Joustavan ryhmittelyn tulisi tapahtua koko päivän ajan siten, että ohjattu toiminta ja vapaampi toiminta nivoutuvat sulavasti yhteen. (Ahonen & Roos 2019, 47.)

Ennakoinnin avulla voidaan vähentää haastavien kasvatustilanteiden syntyä. Kun toimintaa suunnitellaan, on tärkeää tunnistaa ja tieostaa lapsen yksilölliset tarpeet siten, että toiminta olisi kaikille mielekästä. Toiminnan suunnittelussa on tärkeää arvioida, miten sosiaali-emotionaalista tukea tarvitsevia lapsia voidaan tukea toiminnan aikana riittävästi. (Ahonen 2017, 173.)

Tutut ja turvalliset rutiinit ovat erityisen tärkeitä lapsille. Ne auttavat lasta hahmottamaan päivän kulkua siten, ettei arki ole ennustamatonta kaaosta. Rutiinit tukevat myös aikuisia kasvatustyössä. Tutuista rutiineista kiinni pitäminen vapauttaa energiaa lasten aitoon kohtaamiseen ja yhteiseen puuhasteluun. On kuitenkin välillä tarpeen kriittisesti tarkastella rutiineja, koska liiallinen rutinoituminen voi myös estää lasten yksilöllisten tarpeiden tunnistamista. (Ahonen 2017, 173.)

Kyky antaa selkeitä ohjeita liittyy oleellisesti kasvattajan ammattitaitoon. Kaikki lapset hyötyvät selkeistä ohjeista, mutta erityisen tärkeitä ne ovat sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitseville lapsille. Haastavaa käyttäytymistä esiintyy, jos lapsi ei tiedä, miten hänen tulisi toimia. Kasvattajien on tärkeää päästä irti tukeutumisesta ainoastaan kielelliseen ohjeistukseen. Kielellistä ohjetta tulee tukea kuvilla ja omalla esimerkillä. Kun aikuinen antaa ohjeet lasta motivoivalla ja innostavalla tavalla, he sitoutuvat todennäköisesti toimintaan. Ohjeet on myös hyvä olla pilkottuja, lyhyitä ja selkeitä. (Ahonen 2017, 201–202.)

Aikuisten antamalla positiivisella palautteella on suuri ja myönteinen vaikutus lapsen käyttäytymiseen ja itsetuntoon. Positiivinen palaute ruokkii myönteistä käyttäytymistä. Positiivisen palautteen tehokkuus on yhteydessä aikuisen vuorovaikutustavan kanssa. Lämpimässä vuorovaikutuksessa vaste positiivisen palautteen ja lapsen myönteisemmän käyttäytymisen välillä oli suuri. Sen sijaan esimerkiksi teknisessä vuorovaikutuksessa aikuinen saattaa antaa usein positiivista palautetta, mutta yhteys lapsen käyttäytymiseen on vähäinen. (Ahonen 2017, 204–205.)

Pedagogista toimintaa ja oppimisympäristöjä on kuvattu Karvin laadun arvioinnin perusteissa ja suosituksissa muun muassa seuraavien indikaattoreiden avulla: 1. Varhaiskasvatuksen toiminta on lapsille merkityksellistä, oppimaan haastavaa ja innostavaa, 2. Henkilöstö ja lapset toteuttavat yhdessä monipuolista pedagogista toimintaa, joka tarjoaa lapsille myönteisiä oppimiskokemuksia ja toiminta edistää laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista, 3. Lapsen yksilöllisyys huomioidaan niin, että lapsi oppii tunnistamaan ja löytämään omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa, 4.

Ruokailutilanteet, lepoaikat, siirtymät, pukemistilanteet ja muut perustoiminnot toteutetaan pedagogisesti tavoitteellisina, 5. Henkilöstö rakentaa päivittäiset siirtymätilanteet joustaviksi ja johdonmukaisiksi siten, että päivän kokonaisuus muodostuu lapsen hyvinvointia ja oppimista tukevaksi. (Vlasov ym. 74.)

4 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAVOITE JA TEHTÄVÄ

4.1 Projektioorganisaatio

Kehittämiprojekti toteutettiin Varsinais-Suomessa kolmen kunnan, Kustavin, Taivassalon ja Vehmaan yhteistyönä. Tarve laadun kehittämiseksi paikallisella tasolla lähti liikkeelle Vasun perusteista, Karvin laadun arvioinnin kriteereistä ja suosituksista sekä yhteisestä keskustelusta varhaiskasvatuksen johtajien kanssa. Kustavi, Taivassalo ja Vehmaa ovat tehneet viimeisten vuosien aikana yhteistyötä yhteisen paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja koulutusten muodossa. Varhaiskasvatuksen johtajat ovat kokoon-tuneet noin neljä kertaa vuodessa pohtimaan varhaiskasvatuksen ajankohtaisia haasteita ja esille on noussut tarve varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin kehittämiseksi.

Alla olevaan taulukkoon (Taulukko 1) on koottu varhaiskasvatuksen johtajien antamat lapsimäärät kuntien varhaiskasvatuksessa keväällä 2021 sekä kuntien kotisivuilla olevat asukasluvut (Vehmaan kunta, Taivassalon kunta ja Kustavin kunta).

Taulukko 1. Kustavin, Taivassalon ja Vehmaan asukasluvut ja lasten määrä varhaiskasvatuksessa keväällä 2021.

	Kustavi	Taivassalo	Vehmaa
Asukasluku	953	1660	2294
Lapsia varhaiskasvatuksessa	30	58	90

Varhaiskasvatuksen moniammatilliset tiimit muodostuivat tässä projektissa yhdeksän lapsiryhmän henkilökunnasta. Yhdessä tiimissä oli tyypillisesti yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi lastenhoitajaa. Lisäksi joissakin ryhmissä oli myös avustajia ja opiskelijoita. Tiimien lisäksi projektioorganisaatioon kuuluivat tärkeänä osana kolmen kunnan varhaiskasvatuksen johtajat. Varhaiskasvatuksen johtajilla oli keskeinen rooli projektin suunnittelussa, tiedon välittämisessä sekä palaverien ja tapaamisten organisoimisessa. Itse toimin projektissa projektipäällikkönä ja vastasin projektin suunnittelusta, aikatauluksesta, projektitehtävien suunnittelusta, tuotosten analysoinnista, raportoinnista sekä tiedottamisesta.

4.2 Kehittämiskohteet

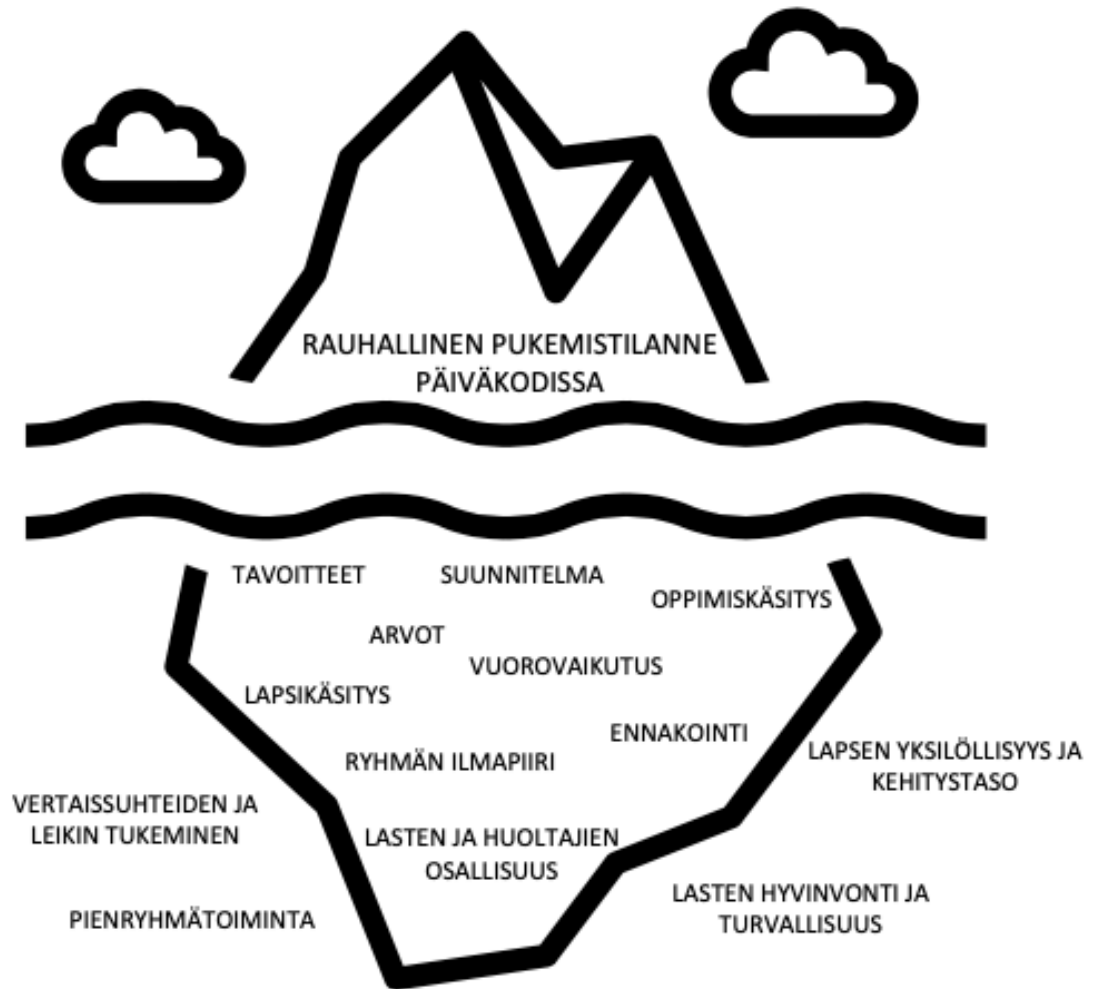
Kehittämiskohteiksi valikoitui henkilökunnalle teetetyyn kyselyn sekä palaverissa tehdyn arvion ja yhteisen suunnittelun tuloksena päivittäiset siirtymätilanteet ja varhaiskasvatuksen aloitusvaihe. Päivittäiset siirtymätilanteet valittiin kehittämiskohteeksi, koska ne ovat lasten arjessa usein toistuvia tilanteita. Siirtymätilanteissa koettiin myös olevan paljon kehittämisen tarvetta ja kehittämistä oli helppoa lähteä toteuttamaan kaiken ikäisten lasten tiimeissä oppivana yhteisönä.

Toiseksi kehittämiskohteeksi henkilökunnan toiveiden pohjalta valikoitui varhaiskasvatuksen aloitusvaihe, koska osalle henkilökunnasta aloitusvaiheen käytännöt olivat epäselviä ja niitä haluttiin selkeyttää. Aloitusvaihe on myös tärkeä hetki muodostaa luottamuksellinen suhde lapsiin ja heidän huoltajiinsa.

4.2.1 Päivittäiset siirtymätilanteet

Siirtymätilanteet varhaiskasvatuksessa tarkoittavat toiminnasta toiseen siirtymistä (Ahonen 2017, 188). Päivittäisillä siirtymätilanteilla tässä kehittämissuunnitelmassa tarkoitetaan lapsen aamulla päiväkotiin tulotilannetta, ulos siirtymän tilannetta, ruokailuun ja lepoahtelulle siirtymää sekä iltapäivällä kotiinlähtötilannetta.

Siirtymätilanteet ovat mielekäs kehittämiskohde, koska myös näissä pienissä, useita kertoja päivässä toistuvissa arjen tilanteissa pedagogiikka on jatkuvasti läsnä. Esimerkiksi pukemistilanne saattaa ulkopuolisen silmin näyttäytyä mekaanisena toimenpiteenä, josta pedagogiikka on kaukana. Laadukas henkilöstön toteuttama toiminta pukemistilanteessa edellyttää kuitenkin ammatillisuutta, joka kumpuaa juuri pedagogisesta osaamisesta. Olen hahmottanut esimerkkinä pukemistilanteen pedagogiikkaa seuraavan sivun kuvaan (Kuva 1), jossa jäävuoren pinnalla näkyy rauhallinen pukemistilanne päiväkodissa, ja pinnan alla näkymättömissä ovat kasvattajan valintoihin vaikuttavat pedagogiikan osatekijät.

Kuva 1. Jäävuorimalli päiväkodin pukemistilanteen pedagogiikasta.

Kun pukemistilanne päiväkodissa näyttäytyy ulkopuoliselle rauhallisena ja lasten oppimista edistävänä, on sen taustalla monenlaista tietoa lapsen kehityksestä ja oppimisesta. Kasvattaja käyttää tätä tietoa hyödykseen tekemällä erilaisia pedagogisia ratkaisuja. Hän suunnittelee siirtymätilanteet etukäteen yhdessä tiiminsä kanssa ja sopii siirtymätilanteille myös tavoitteet. Kasvattaja on ennakoinut lapsille siirtymää hyvissä ajoin ja ulos siirrytään pienryhmissä, jotta kasvattaja voi huomioida pukemistilanteessa kunkin lapsen yksilölliset tarpeet.

Kasvattaja tukee myös lasten vertaissuhteita huomioimalla, että pukemistilanteessa ei tapahdu toisten kiusaamista ja kaikki lapset pääsevät ulkona mukaan leikkeihin.

Kasvattaja huomioi lapsen turvallisuuden järjestämällä pukemistilanteen siten, että lapset eivät jää tilanteessa ilman aikuisen valvontaa ja jokainen lapsi pukeutuu sään mukaisesti.

Kasvattajan toiminnan taustalla ovat myös arvot, jotka ohjaavat valittuja toimintatapoja. Esimerkiksi tasa-arvoisuus näkyy siinä, että kasvattaja huomioi tilanteessa lapsiryhmän kaikki lapset heidän omien tarpeidensa mukaisesti. Lasten osallisuus näkyy toiminnassa siten, että kasvattaja antaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kehittyviä taitojaan ja kuuntelee aktiivisesti lasten tekemiä aloitteita ja vastaa niihin.

4.2.2 Varhaiskasvatuksen aloitusvaihe

Varhaiskasvatuksen aloitusvaihe on merkittävä nivelvaihe lapsen elämässä. Lapset tulevat varhaiskasvatukseen eri ikäisinä, joten he tutustuvat uuteen ympäristöön myös erilaisissa kehitysvaiheissa. Lasten temperamentti vaikuttaa myös siihen, miten erilaiseksi kunkin lapsen varhaiskasvatuksen aloitus muodostuu. Toiset sopeutuvat nopeasti ja toiset taas kaipaavat paljon aikaa ja rauhaa sopeutua uusiin tilanteisiin. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävänä on osoittaa vanhemmille, että riittävän pitkä ja portaittain etenevä tutustumispolku on lapsen edun mukainen. Selkeän ja yhtenäisen toimintamallin rakentaminen varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen kunta tai yksikötasolla on tärkeää. (Ahonen & Roos 2021, 24–33.)

Samalla tavalla kuin edellisessä kappaleessa kuvatussa pukemistilanteessa myös varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen laadukkaan toteuttamisen taustalla vaikuttavat kasvattajien pedagogiset tiedot ja taidot. Esimerkiksi lasten yksilöllisyyden huomioiminen varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa on tärkeää, kun jokainen lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa eri ikäisenä. On tärkeää, että aloitusvaihe on suunniteltu yhdessä henkilöstön ja huoltajien kanssa ja sille on asetettu yhteiset tavoitteet.

4.3 Kehittämiprojektin tavoite

Kehittämiprojektin tavoitteena on varhaiskasvatuksessa tapahtuvien päivittäisten siirtymätilanteiden ja varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen laadukas henkilöstön toteuttama pedagogiikka, joka toteutuu yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden avulla. Pedagogisten

toimintaperiaatteiden avulla siirtymätilanteiden ja varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen pedagogiikan laatua voidaan jatkossa arvioida.

4.4 Kehittämiprojektin tehtävä ja tuotos

Pedagogiset toimintaperiaatteet muodostetaan kolmen kunnan varhaiskasvatuksen yhteisenä kehittämistyönä, jossa noudatetaan oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin periaatteita. Mukana kehittämistyössä ovat henkilökunta, lapset ja lasten huoltajat. Tehtävänä on muodostaa yhteinen käsitys laadukkaasta pedagogiikasta alan tutkimustiedon, henkilökunnan, lasten ja huoltajien näkemysten pohjalta. Näkemykset kerätään erilaisien monimenetelmäisten projektitehtävien avulla.

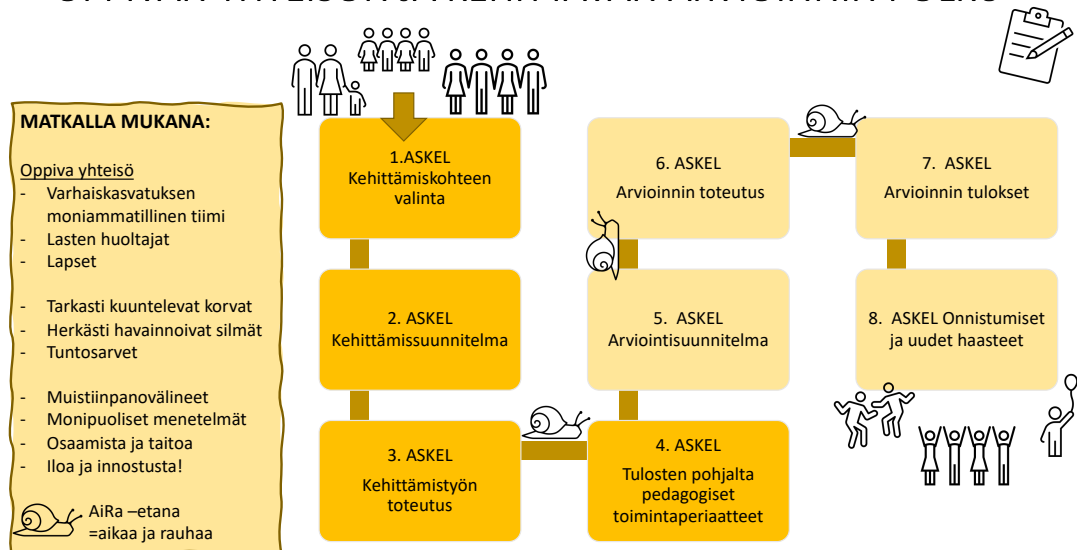
Tuotoksena kehittämistyöstä muodostuvat pedagogiset toimintaperiaatteet huoneentaulujen muodossa kaikkiin päivittäisiin siirtymätilanteisiin sekä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen. Pedagogiset toimintaperiaatteet kuvaavat tavoitetilaa, johon työskentelyssä pyritään. Ne eivät kuitenkaan ole laatulupaus tai ulkoapäin asetettu velvoite, vaan projektin tulosten myötä syntynyt yhteinen käsitys siitä, mitä laadukas pedagogiikka on ja mihin työskentelyssä pyritään. Jatkossa arvioinnin avulla voidaan saada selville, mitkä asiat sujuvat tavoitteiden mukaisesti ja missä on vielä kehitettävää.

5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTUS

5.1 Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polku

Kehittämiprojektin toteutuksen myötä muodostui projektin toimintatapojen kokonaisuudesta Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polku (Kuvio 1). Kuvaankin projektin toteutuksen Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polun avulla. Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polulla ovat olleet mukana Vehmaan, Taivassalon ja Kustavin varhaiskasvatuksen henkilökunta, lapset ja huoltajat. Kunnat ovat olleet mukana projektissa omien resurssiensa mukaisesti. Vehmaa ja Taivassalo ovat olleet mukana projektin kaikissa vaiheissa. Kustavi on ollut mukana projektin suunnittelussa ja valmistelemissa tehtävissä sekä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämisessä yhden lapsiryhmän voimin.

OPPIVAN YHTEISÖN JA KEHITTÄVÄN ARVIOINNIN POLKU

Kuvio 1. Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polku.

Kehittämistyössä kaikkien osallisuuden toteutumiseksi on tarvittu tarkasti havainnoivia silmiä, herkästi kuuntelevia korvia ja ”tuntosarvia”. Toteutuksen kaikissa vaiheissa oli tärkeää tehdä muistiinpanoja, jotta kehittämistyön tulokset saatiin dokumentoitua. Tarvittiin myös osaamista erilaisista ja monipuolisista kehittämismenetelmistä sekä kykyä hyödyntää yhteisön osaamista ja taitoa. AiRa -etana oli matkalla mukana

muistuttamassa siitä, että kehittämistyö tarvitsee aina aikaa ja rauhaa. Mikään muutos ei tapahdu hetkessä.

Projektissa toteutettiin polun neljä ensimmäistä askelta siten, että tuotoksena muodostuivat pedagogiset toimintaperiaatteet varhaiskasvatuksen päivittäisiin siirtymätilanteisiin sekä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen huoneentaulujen muodossa. Projektin neljä ensimmäistä askelta otettiin keväällä 2021 päivittäisten siirtymätilanteiden osalta ja uudelleen syksyllä 2021 varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen osalta. Projektin jälkeen kunnat voivat jatkaa polkua arviointiin keskittyvien neljän viimeisen askeleen osalta.

5.2 Kehittämismenetelmät

Projektissa hyödynnettiin monipuolisesti erilaisia menetelmiä (Kuva 2) lasten, henkilökunnan ja lasten huoltajien osallistamiseksi kehittämistoimintaan.

Kuva 2. Kehittämismenetelmät.

Koko projektin aikana on pidetty useita palavereja erilaisilla kokoonpanoilla. Varhaiskasvatuksen johtajien kanssa on pidetty suunnittelupalavereja, tiimit ovat tiimipalavereissa toteuttaneet projektitehtäviä, opettajien suunnittelupalaveri pidettiin projektin alussa ja koko henkilökunnan palaverit ovat toimineet tulosten esittelyn ja projektitehtävien ohjeistusten foorumina. Palaverien lisäksi projektin toteutuksessa on koko vuoden 2021 ajan ideoitu, suunniteltu, dokumentoitu ja arvioitu projektin toteutusta.

Dokumentointi on tapahtunut tiimeissä projektitehtävien muodossa, jotka projektipäällikkö on koonnut yhteen. Projektipäiväkirja on toiminut koko projektin ajan projektipäällikön oman työn arvioinnin ja muistiinpanojen välineenä. Arviointia on toteutettu projektin kaikissa vaiheissa kyselemällä henkilökunnalta palautetta projektin toteutuksesta. Henkilökuntaa ja huoltajia on myös tiedotettu projektin vaiheista ja tuloksista. Seuraavissa kappaleissa projektin toteutuksen kuvauksen yhteydessä kuvaan tarkemmin muut projektissa käytetyt menetelmät.

5.3 Ideointi ja suunnittelu

Silfverbergin (2013) mukaan hankkeen pitäisi aina olla oppiva prosessi ja hankkeessa suunnitelmaa täytyy osata myös tarvittaessa muuttaa. Projekti saadaan oppivaksi erottamalla eri suunnittelu- ja toteutusvaiheet selkeästi toisistaan niin sanotun projektisykli-toimintamallin avulla. Projektisyklimalissa suunnittelu jaetaan kolmeen tasoon: esisuunnitteluun, projektisuunnitelman laadintaan sekä vuosittaiseen/kuukausittaiseen työsuunnitteluun. Tällöin suunnittelu on joustava ja oppiva prosessi, jossa suunnitelmat tarkentuvat koko prosessin ajan. Työsuunnittelusta saadaan oppiva prosessi, jos hankkeen arviointi saadaan osaksi työsuunnitelmaa. (Silfverberg 2013, 10.)

Omassa kehittämisprojektissani projektisuunnitelma toimi yleisenä koko vuoden kestävää projektia ohjaavana suunnitelmana, mutta varsinaista kehittämistyötä tehtiin kahden kuukauden sykleissä siten, että jokaiselle kahdelle kuukaudelle suunniteltiin omat tehtävät ja tavoitteet. Samalla tehtiin jatkuvaa arviointia projektityöskentelyn tavoista ja menetelmistä. Projektitehtävien suunnittelu ja ideointi olikin suuri osa kehittämisprojektin työtä, jotta tehtävät ja menetelmät saatiin sovitettua kullekin kehittämisryhmälle sopiviksi ja arkeen istuviksi.

Kehittämisprojektin ideointi aloitettiin syyskuussa 2020. Alustava projektisuunnitelma esiteltiin Kustavin, Taivassalon ja Vehmaan varhaiskasvatuksen johtajille Teams-palaverissa ja henkilökunta osallistui kehittämiskohteen valintaan Google Forms -kyselyn avulla. Projektia suunniteltiin tapaamisissa kaikkien kuntien varhaiskasvatuksen opettajien kanssa lokakuussa. Kun projekti oli suunniteltu yhdessä opettajien kanssa, esiteltiin suunnitelma kaikkien kuntien talojen palavereissa marraskuussa 2020, jolloin arvioitiin ja valittiin yhdessä koko henkilökunnan kanssa kehittämiskohteeksi päivittäiset siirtymätilanteet ja varhaiskasvatuksen aloitusvaihe.

Projektisuunnitelma valmistui joulukuussa 2020, jolloin ohjaava opettaja Anssi Lähde hyväksyi projektisuunnitelman. Projektisuunnitelma esiteltiin kaikkien kuntien varhaiskasvatuksesta vastaaville lautakunnille, jonka jälkeen johtajat tai lautakunnat myönsivät kuntien omien käytäntöjen mukaisesti kehittämisprojektille tutkimusluvan.

5.4 Päivittäisten siirtymätilanteiden kehittämistyö keväällä 2021

Kehittämistyön toteutus päivittäisten siirtymätilanteiden osalta aloitettiin joulukuussa 2020 tiimipalavereissa toteutettavista projektia valmistelevista tehtävistä (Liite 1). Tehtävien avulla pyrittiin muodostamaan yhteinen käsitys siitä, mitä on varhaiskasvatuksen laadukas pedagogiikka. Valmistelevien tehtävien inspiraationa toimi Liisa Ahosen ja Piia Roosin (2019, 11–35) Iloa ja Oivalluksia, Pedagogiikan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa -teoksen ajatukset. Tiimit pohtivat, minkälainen meidän lapsikäsitsemme on, mikä on työmme päämäärä ja minkälainen on hyvin toimiva tiimi.

Valmistelevien tehtävien tarkoituksena oli herättää tiimit pohtimaan ja muodostamaan yhteistä käsitystä varhaiskasvatuksen pedagogiikasta ja muodostamaan ajatuksia hyvin toimivasta tiimistä. Valmistelevien tehtävien tuotoksena muodostui yhteisesti jaetun ajatuksen hyvin toimivasta tiimistä, työmme päämäärästä ja lapsikäsitsemme. Valmistelevien tehtävien tulokset jaettiin kaikille talojen palavereissa helmikuussa 2021.

Valmistelevien tehtävien jälkeen tiimeissä pohdittiin helmi-maaliskuussa 2021 projektipäällikön tekemän arviointilomakkeen (Liite 2) pohjalta siirtymätilanteiden tämän hetken tilannetta; hyvin toimivia asioita, kehitettäviä asioita ja mihin jatkossa tiimissä tulisi panostaa. Arviointilomakkeen kysymykset valikoituivat Karvin indikaattoreiden (Vlasov ym. 2018, 74–75) ja Vasun (Opetushallitus 2018) pohjalta syntyneestä käsityksestä laadukkaasta pedagogiikasta. Kysymykset koskivat siirtymätilanteiden tavoitteellisuutta, joustavuutta, johdonmukaisuutta, lasten odottamisaikaa, ilmapiiriä, lapsen ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta, lasten yksilöllisyyden huomioimista, lasten osallisuuden toteuttamista ja lasten vertaissuhteiden huomioimista. Tuloksina tiimitehtävistä saatiin yhteinen käsitys siirtymätilanteiden tämän hetken hyvin toimivista käytännöistä ja haasteista.

Lapset otettiin mukaan kehittämistyöhön projektipäällikön kokoamien projektitehtävien avulla. Tiimit valitsivat kymmenestä lasten kanssa toteutettavasta tehtävästä (Liite 3) omalle lapsiryhmälleen sopivimman menetelmän. Alle 3-vuotiaiden ryhmissä valittiin toteutettavaksi ”porinatuokiot”. Porinatuokiassa sovellettiin Meri Williamsin (2017)

kehittämään Mitä pidät päiväkodista -peliä siten, että lapset saivat laittaa kuvia päivittäisistä siirtymistä joko iloisen auringon kuvan tai surullisen pilven päälle sen mukaan, mitä he tilanteesta pitivät. Yli 3-vuotiaiden ryhmissä toteutettiin huoltajien lapsilleen tekemä haastattelu, jossa lapsilta kysyttiin, miltä heistä tuntuu tulla aamulla päiväkotiin ja lähteä iltapäivällä päiväkodista kotiin. Lapsilta kysyttiin myös, minkälaisia sääntöjä liittyy ulos siirtymiseen, ruokailuun siirtymiseen ja lepoaikaan siirtymiseen sekä mitä mieltä lapset ovat näistä säännöistä. Isompien yli 3-vuotiaiden lasten kanssa toteutettiin myös henkilökunnan kanssa yhdessä tehty työpaikkailmoitus, jossa lapset saivat kertoa omia ajatuksiaan siitä, minkälaisia aikuisia he haluaisivat päiväkotiin.

Huoltajat osallistuivat kehittämistyöhön sähköisen kyselyn (Liite 4) muodossa huhtikuussa 2021. Huoltajilta kysyttiin, minkälainen on heidän mielestään hyvin sujunut aamun tulotilanne, minkälaista apua he uskovat oman lapsensa tarvitsevan päivän aikana tapahtuvissa siirtymissä ja minkälainen on heidän mielestään hyvin sujunut lähtötilanne. Huoltajien kyselyn avulla saatiin käsitys siitä, mitä huoltajat ajattelevat päivittäisistä siirtymätilanteista yksittäisen lapsen näkökulmasta ja mikä huoltajien mielestä on tärkeää huomioida päivittäisissä siirtymätilanteissa.

Kevään kehittämissuunnitelman toteutus päättyi Vehmaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa toteutettuun kehittämispäivään kesäkuussa 2021. Kehittämissuunnitelmassa pyrittiin mahdollistamaan henkilökunnan yhteinen keskustelu ja siirtymätilanteiden syvällisempi yhteinen pohtiminen esimerkkitalanteiden ja voimapuun avulla (Liite 5) avulla. Henkilökunnan jäsenet saivat ennen kehittämispäivää tutustua kehittämissuunnitelman tuloksiin ja laadun tekijöihin projektipäällikön muodostaman materiaalin pohjalta. Kehittämissuunnitelman ohjelma ja projektiin siihen mennessä muodostuneet tuotokset toimitettiin myös Taivassalon henkilökunnalle, koska heidän ei ollut mahdollista järjestää yhteistä kehittämispäivää.

5.5 Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämistyö syksyllä 2021

Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämistyö aloitettiin elokuussa 2021 suunnitelmalla syksyn projektiosuus. Suunnittelu aloitettiin varhaiskasvatuksen johtajien kanssa pidettävällä palaverilla ja syksyn projektisuunnitelman esittelyllä syyskuun alussa 2021.

Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämistyö lähti liikkeelle tiimien toteuttaman aloitettavien lasten havainnoinnin (Liite 6) muodossa. Tiimit havainnoivat lapsiryhmän yhtä

uutta aloittavaa lasta projektipäällikön tekemän ohjeistuksen mukaisesti lapsen ensimmäisen kuukauden ajan päiväkodissa. Tiimit havainnoivat lasta ensimmäisenä päivänä, toisena päivänä, ensimmäisen, toisen ja kolmannen viikon jälkeen sekä koko ensimmäisen kuukauden jälkeen.

Tiimit tekivät aloittavasta lapsesta havaintoja seuraavien kysymysten avulla: 1. Miten lapsi reagoi, kun huoltaja jätti hänet päiväkotiin?, 2. Miten lapsi on suhtautunut päiväkodin aikuisiin?, 3. Miten henkilökunta on tukenut lasta ensimmäisenä päivänä?, 4. Miten lapsi on suhtautunut toisiin lapsiin? ja 5. Miten ruokailu, lepoaika ja muut päivän toiminnot ovat sujuneet?.

Aloittavien lasten havainnoinnin ajateltiin koskevan pääasiassa alle 3-vuotiaita lapsia, joten projektissa haluttiin saada esille myös yli 3-vuotiaiden lasten näkemykset varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta. Tämä toteutettiin lapsia osallistavan Pikku-Pupun tarinan sekä lapsiryhmässä käydyn yhteisen keskustelun (Liite 7) avulla. Aloittavien lasten havainnoinnin avulla saatiin yhteinen käsitys siitä, miten lasten ensimmäinen kuukausi päiväkodissa sujuu ja minkälaisin keinoin henkilökunta auttaa varhaiskasvatuksessa aloitettavia lapsia. Pikku-Pupun tarinan avulla saatiin esille yli 3-vuotiaiden näkemyksiä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta.

Henkilökunnan näkemykset varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta kerättiin tiimipalaverissa toteutettavien kysymysten avulla, johon vastattiin Google Forms -kyselyä. Tiimit pohtivat tiimipalaverissa aloitusvaiheen hyvin toimivia käytäntöjä, aloitusvaiheeseen liittyviä haasteita, sopivaa tutustumiskertojen määrää ja sisältöä sekä sitä, kuka kantaa päävastuun varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta.

Huoltajat osallistuivat varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämiseen sähköisen kyselyn (Liite 8) avulla. Kysely sisälsi erilaisia monivalintakysymyksiä, joiden avulla saatiin selville, minkälaiset asiat varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa ovat tärkeitä lasten huoltajille.

5.6 Eettiset ja luotettavuuskysymykset

Kehittämiprojekti toteutettiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2018) mukaisin toimintatavoin. Arenen ammattikorkeakoulujen eettiset suositukset on tarkoitettu ensisijaisesti tutkimuksellisille opinnäytetöille, mutta niitä on käytetty soveltuvin osin myös kehittämismenetelmiä käyttäviin opinnäytetöihin. Suositusten tavoitteena

on parantaa hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä ja kohentaa opinnäytetöiden laatua. (Arene 2019, 4). Kehittämiprojektissani noudatettiin soveltuvin osin Arenen eettisiä suosituksia tässä kappaleessa kuvatuin tavoin.

Ennen opinnäytetyön aloittamista tehtiin toimeksiantajien kanssa opinnäytetyön sopimus, jossa sovittiin opinnäytetyön aiheesta ja aikataulusta, ohjauksesta, mahdollisista kustannuksista ja korvauksista, tausta-aineistosta ja sen käyttöoikeuksista, tutkimusdatan ja tulosten omistus- ja käyttöoikeuksista, salassa pidettävästä ja muusta luottamuksellisesta aineistosta, vastuista ja tarvittaessa henkilötietojen käsittelystä. (Arene 2019, 6.)

Kehittämiprojektissa opinnäytetyön sopimus tehtiin joulukuussa 2020 kaikkien kolmen kunnan varhaiskasvatuksen johtajien kanssa yhdessä sopien. Kehittämiprojektin suunnitelma esiteltiin myös varhaiskasvatuksesta vastaaville lautakunnille joulukuussa 2020. Tutkimustulokset ovat kaikille julkisia ja ne julkaistaan opinnäytetyön liitteenä sekä jokaisen kunnan varhaiskasvatusyksiköissä. Tulokset ovat vapaasti hyödynnettävissä kaikille. Tutkimuksessa ei julkaista salassa pidettävää tai luottamuksellista aineistoa, mutta kehittämisprosessi kuvataan opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut ensisijaisesti opiskelijan oma oppimisprosessi. Turun ammattikorkeakoulun lehtori Anssi Lähde on toiminut oppimisprosessin tukijana, kannustajana ja laadunvarmistajana. Lisäksi opiskelijan tukena on ollut työelämän mentorina Vehmaan varhaiskasvatuksen johtaja Hanne Ahtiainen, jolta opiskelija on saanut tukea yhteistyöprosessin aikana työelämän näkökulmasta.

Opinnäytetyöprosessissa on kiinnitetty huomiota henkilötietojen käsittelyyn ja tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden tietosuojan toteutumiseen. Omassa kehittämisprojektissa tuotoksia toimintaperiaatteiden kehittämiseksi tuottivat henkilöstö, lapset ja huoltajat. Kaikki henkilöt säilyivät anonyymeinä tutkimuksen tuloksissa. Kaikkia projektiin osallistuvia on myös tiedotettu tutkimuksen tavoitteista, menetelmistä ja siitä, mihin tarkoitukseen tuotoksia käytetään. Henkilökunta perehdytettiin hyvin projektin tavoitteisiin, menetelmiin ja tuloksiin.

Tutkimuksellisia elementtejä, kuten haastattelua, havainnointia ja kyselyjä tehtiin huoltajille ja lapsille. Lasten tuotosten käsittelystä ja tulosten tulkinnasta vastasivat varhaiskasvatuksen henkilökunta ja projektipäällikkö. Huoltajien tuotoksia käsiteltiin nimettömästi projektipäällikön toimesta. Projektipäällikkönä minulle ei siis muodostunut tunnistettavaa tietoa yksittäisten lasten tai huoltajien tuotoksista. Tässä kehittämisprojektissa ei

edellytetty tietosuojaselosteen laatimista. Tietosuoja-asiat on kuitenkin otettu huomioon kehittämisprojektin kaikissa vaiheissa.

Tiimit toimittivat tuotokset projektitehtävistä minulle työsähköpostin, työpuhelimien tai Google Formsin välityksellä ja projektipäällikkö vastaa tuotosten asianmukaisesta säilyttämisestä ja niiden hävittämisestä projektin päätyttyä. Tuotoksissa ei ole kenenkään henkilötietoja, mutta niiden lähettämispaikka voi tulla tietoon minulle sähköpostiosoitteista. Pohdimme yhdessä varhaiskasvatuksen johtajien kanssa myös sitä, pitäisikö tuotokset toimittaa minulle siten, etten tiedä, mistä kunnasta mikäkin tuotos on tullut, koska oma lapseni on yhdessä varhaiskasvatusryhmässä. Asiaa pohdittiin yhdessä ja tultiin siihen tulokseen, että tuotokset voidaan kuitenkin toimittaa minulle jokaisesta tiimistä, koska se helpottaa käytännön järjestelyjä eikä kunta, jossa oma lapseni on kokenut asiassa estettä.

TENKin ohjeen mukaan tutkijan tulee pyytää eettinen ennakoarviointi, jos tutkimuksessa poiketaan tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta, tutkimuksessa puututaan fyysiseen koskemattomuuteen, tutkimus kohdistuu alle 15 -vuotiaisiin ilman huoltajan erillistä suostumusta, tutkimuksessa esitetään tutkittavalle poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä tai tutkimuksella on riiksi aiheuttaa tutkittaville tai heidän läheisilleen normaalin arkielämän rajat ylittävää henkistä haittaa (Arene 2019, 20).

Kehittämisprojektissa ei poiketa tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta. Lapsille kerrottiin oman ikätason mukaisesti siitä, mihin heidän tuotoksiaan käytettiin ja huoltajia tiedotettiin projektin tavoitteista ja toimintatavoista. Kehittämistoiminta perustui Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2018) mukaisiin toimintatapoihin. Kehittämisprojektia varten ei siis tarvittu esimerkiksi lapsivaikutusten ennakoarviointia.

Opinnäytetyössä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimusta tehdessä on oltava rehellinen, huolellinen, avoin ja kunnioitettava muiden tutkijoiden työtä. Tutkimus toteutetaan suunnitelmallisesti (Arene 2019, 8–9). Kehittämisprojektissa pyrin kaikin puolin huolellisuuteen ja rehellisyyteen esimerkiksi toisten tutkimuksen tulosten kirjaamisessa sekä oman kehittämisprojektin tulosten kirjoittamisessa sekä projektin toteuttamisen kuvauksessa. Opinnäytetyö tarkistetaan plagiaatitunnistusjärjestelmässä ennen kuin se lähetetään tarkastajalle arvioitavaksi (Arene 2019, 7).

Ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa eettisyyteen liittyvät periaatteet ottavat kantaa tutkittavan kohteluun ja oikeuksiin, esimerkiksi tietoon perustuvaan suostumukseen

osallistua tai olla osallistumatta tutkimukseen. Lisäksi otetaan kantaa eettisyyteen silloin, kun tutkimus kohdistuu alaikäisiin tai vajaakykyisiin. Tutkimusaineistojen avoimuuteen on myös otettava kantaa. (Arene 2019, 29.) Henkilökuntaa tiedotettiin siitä, mihin kehittämisprojektin tuotoksia käytetään ja miten ne kirjataan opinnäytetyön raporttiin. Henkilökunnan tehtävien annossa kerrottiin, miten tuotoksia käytetään hyödyksi kehittämissprojektissa ja perustellaan annetut tehtävät henkilöstölle.

Päätös kunnan osallistumisesta kehittämissprojektiin on tehty varhaiskasvatuksen johtajien toimesta ja työntekijöiden osallistuminen kehittämistyöhön omana työaikanaan on osa vastuullista työn tekemistä. Huoltajilla ja lapsilla on ollut aina mahdollisuus olla osallistumatta työskentelyyn. Projektipäällikkö ei osallistunut itse lasten kanssa työskentelyyn, mutta hän ohjeisti henkilökuntaa kertomaan lapsille siitä, mihin heidän tuottamaa tietoa hyödynnetään.

Kun tutkimuksen kohteena on organisaatio, organisaation toiminta tai sen edustajat, on hyvän tutkimustavan mukaista pyytää organisaatiolta tutkimuslupa. Kohdeorganisaation tutkimusluvan myöntämisen lisäksi osallistumisesta esimerkiksi haastatteluun tai kyseilyyn, kukin tutkittava päättää itse ja antaa suostumuksensa henkilökohtaisesti. (Arene 2019, 21.) Kehittämissprojektissani tutkimuslupa pyydettiin kaikkien kolmen kunnan varhaiskasvatusorganisaatiolta, kuntien omien tutkimuslupakäytäntöjen mukaisesti.

Tuotoksena syntyneisiin huoneentauluihin otetuista valokuvista kysyttiin luvat kuvissa olevien lasten huoltajilta ja myös lupa niiden käyttöön juuri tätä tarkoitusta varten. Projektipäällikkö teki lupalapun, mutta lupa kysyttiin huoltajilta Vehmaan varhaiskasvatuksen toimesta, joka vastaa myös lupalappujen arkistoinnista.

6 KEHITTÄMISPROJEKTIN TULOKSET

6.1 Päivittäisten siirtymätilanteiden kehittämistyön tulokset

6.1.1 Henkilökunnan näkemykset

Varhaiskasvatuksen päivittäisten siirtymätilanteiden kehittämiseen osallistuivat keväällä 2021 Vehmaan ja Taivassalon varhaiskasvatuksen henkilökunta, yhteensä kahdeksan varhaiskasvatuksen tiimiä. Tiimien mielestä tärkeää päivittäisissä siirtymätilanteissa olivat selkeät ohjeet, kannustaminen, onnistumisten huomioiminen sekä henkilökunnan joustava vuorovaikutus. Laulut, lorut ja vitsit toimivat siirtymätilanteissa myös hyvin. Porrastaminen ja pienryhmätoiminta nousivat myös useissa tiimitehtävissä esille toimintatapoina, jotka helpottavat siirtymätilanteita.

Tärkeiksi asioiksi tiimit kokivat myös yhdenmukaisen pedagogiikan, ennakkoinnin, kasvatuskumppanuuden ja kiireettömän ja rauhallisen ilmapiirin sekä lapsen yksilöllisen huomioimisen. Haasteina esille nousivat henkilökunnan työvuorot, jotka aiheuttivat kiireen tunnetta esimerkiksi iltapäivän uloslähtötilanteeseen, jolloin lapsille ei voitu mahdollistaa rauhallista pukemisen harjoittelua. Myös ahtaat ja toimimattomat tilat estivät laadukkaan pedagogiikan toteutumista, kun yhtä eteistä käyttää useampi lapsiryhmä eikä aikatauluista sen vuoksi ole voitu joustaa.

6.1.2 Huoltajien näkemykset

Vehmaan ja Taivassalon varhaiskasvatuksen huoltajille suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 31 huoltajaa. Huoltajien mielestä tärkeää aamun tulotilanteessa oli, että henkilökunta tervehtii ja tulee lasta vastaan ja että lapsi kohdataan yksilöllisesti huomioiden kunkin lapsen tarpeet. Monissa huoltajien vastauksissa nousi esille tärkeänä tekijänä lapsen ohjaaminen päivän toimintoihin ja se, että kuulumisten vaihtoon henkilökunnan kanssa on tarvittaessa mahdollisuus. Huoltajat kokivat tärkeänä, että henkilökunta huolehtii lasten riittävästä ja sään mukaisesta vaatetuksesta uloslähtötilanteessa. Selkeät ohjeet, ennakkointi ja porrastaminen nousivat tärkeinä toimintatapoina esille huoltajien kyselyssä.

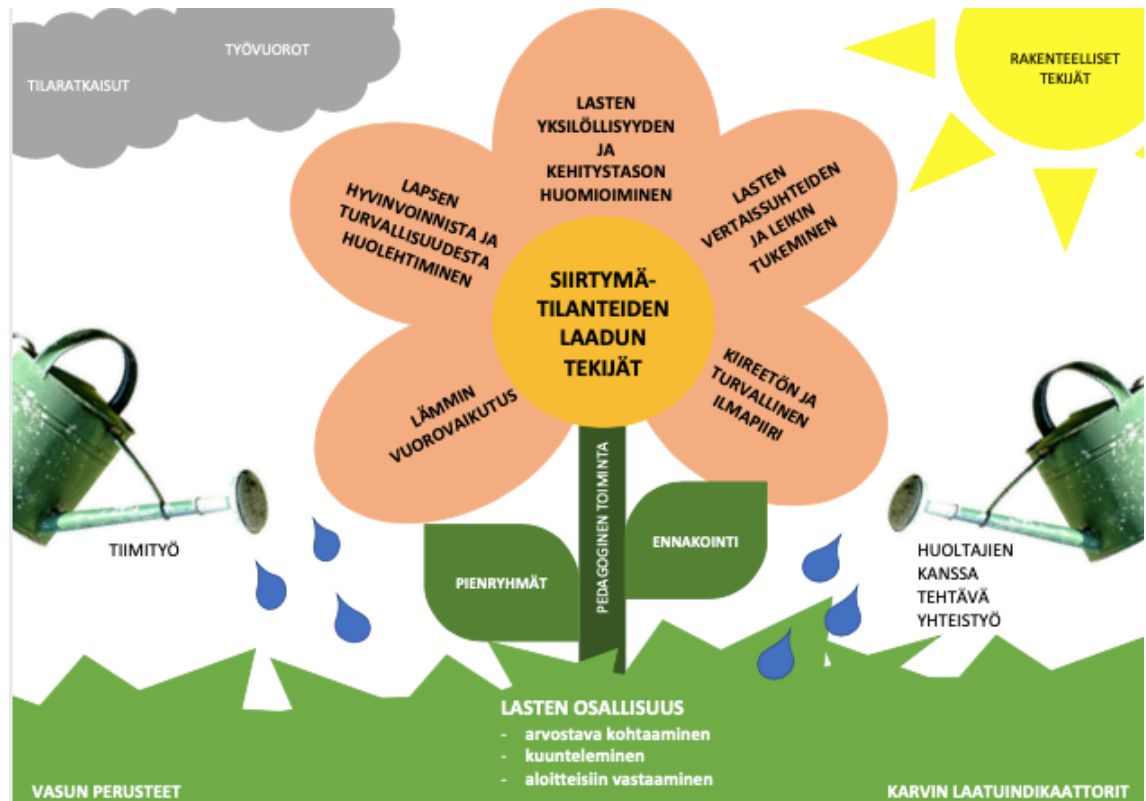
6.1.3 Lasten näkemykset

Kahdessa lapsiryhmässä toteutettiin lasten näkemysten esille saamiseksi porinatuokiot, joissa lapset saivat laittaa kuvia päivän tapahtumista joko hymynaaman tai surunaaman päälle. Yhdessä lapsiryhmässä toteutettiin lastenkokous, jossa mietittiin päivittäisiä siirtymätilanteita ja lapset saivat peukulla näyttää, mitä mieltä he olivat eri siirtymätilanteista ja valitsivat niistä muutaman kehittämiskohteeksi. Yhdessä päiväkodissa toteutettiin kaikkien yli 3-vuotiaiden kanssa huoltajien lapsilleen toteuttama haastattelu ja kahdessa lapsiryhmässä lasten tekemä työpaikkailmoitus.

Lasten mielestä päiväkotiin on kiva mennä ja sieltä on kiva myös lähteä kotiin. Päiväkodissa kaikkein kivointa on leikkiminen ja kaverit. Tylsintä lasten mielestä oli lepoaika, tehtävien tekeminen ja kiusaaminen sekä leikistä pois jääminen. Lapsilta kysyttiin myös siirtymätilanteisiin liittyvistä säännöistä ja ne olivat lasten mielestä pääasiassa hyviä. Lepoaikaan liittyvät säännöt saivat lasten haastatteluissa eniten negatiivisia mainintoja. Lasten tekemässä työpaikkailmoituksessa lapset toivoivat päiväkotiin työntekijöiksi omia perheenjäseniään ja sukulaisiaan sekä sellaisia aikuisia, jotka leikkivät ja osaavat kommentaa tarpeen mukaan.

6.1.4 Tulosten yhteenveto

Päivittäisten siirtymätilanteiden kehittämistyön tuloksien pohjalta sekä alaa ohjaavien asiakirjojen pohjalta muodostui käsitys päivittäisten siirtymätilanteiden pedagogiikan laadun tekijöistä (Kuvio 2). Oli hienoa huomata alaa ohjaavissa asiakirjossa ja projektin tuloksissa paljon samoja asioita. Siirtymätilanteiden laadun tekijät (kukan terälehdet) ovat lämmin vuorovaikutus, lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen, lasten yksilöllisyyden ja kehitystason huomioiminen, lasten vertaissuhteiden ja leikin tukeminen sekä kiireetön ja turvallinen ilmapiiri.

Kuvio 2. Siirtymätilanteiden laadun tekijät.

Siirtymätilanteiden laadukas pedagogiikka ja sen kehittäminen edellyttävät tiimityötä ja yhteistyötä huoltajien kanssa (kastelukannut). Lisäksi tarvitaan hyvin toimivia pedagogisia toimintatapoja, kuten ennakointia ja pienryhmätoimintaa (kukan varsi ja lehdet). Kaiken toiminnan perustana toimivat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2018), lasten osallisuus ja Karvin laatuindikaattorit (Vlasov ym. 2018, 74–75). Rakenteelliset tekijät, kuten toimivat tilaratkaisut, työvuorot ja palaverikäytännöt (aurinko ja pilvet) ovat edellytyksenä laadukkaalle pedagogiikalle päivittäisissä siirtymätilanteissa.

6.2 Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämistyön tulokset

6.2.1 Henkilökunnan näkemykset

Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittämiseen osallistui yhteensä yhdeksän varhaiskasvatuksen tiimiä Vehmaalta, Taivassalosta ja Kustavista. Tiimien mielestä hyvin toimivia käytäntöjä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa olivat vanhemmille etukäteen tutustuttavaksi annettu alkuinfo, tutustumiskäynnit, alkuhaastattelu ja -lomake ja lyhennetyllä päivällä aloittaminen. Henkilökunta piti tärkeänä myös, että lapselle on laitettu valmiiksi

esimerkiksi oma istumapaikka ja naulakko. Tärkeinä toimintatapoina henkilökunta piti myös sitä, että lapselle annetaan aikaa tutustua rauhassa päiväkodin arkeen, lapsi huomioidaan yksilöllisesti ja lapselle annetaan enemmän huomiota, syliä ja aikaa. Tekstiviesti kuvan kanssa huoltajalle lapsen ensimmäisenä päivänä koettiin hyvin toimivana tapana.

Aloituvaiheessa tärkeää tiimien mielestä oli pitkä harjoittelujakso ja se, että päiväkodin rutiinit tulevat tutuiksi heti alussa. Kuvat henkilökunnasta päiväkodin eteisessä auttaisivat lapsia ja huoltajia tutustumaan helpommin henkilökuntaan. Pienryhmä toiminta olisi hyvä saada käytiin heti aloitusvaiheessa. Kotiin voitaisiin myös antaa huoltajille ja lapselle kansio, jossa olisi kuvia päiväkodista ja henkilökunnasta sekä päivärhythmi ja muita tärkeitä asioita. Päivän sanoittaminen, rauhallinen puhe, kuvien käyttö ja kiireettömyys koettiin myös tärkeinä toimintatapoina varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa. On tärkeää, että lapselle toistetaan tarvittaessa useaan kertaan, missä äiti on ja että hänet tullaan päiväkodista hakemaan.

Tiimien mielestä aloitusvaiheeseen liittyviä haasteita olivat lasten ja vanhempien kokemaa ikävä, jännitys, uuteen arkeen sopeutuminen, henkilökunnan ja lasten hoitoaikojen vaihtelu, muuttuvat tilanteet lapsiryhmissä, isot lapsiryhmäkoot, kielimuuri, sairastelukierre ja se, ettei aikaa ja syliä riitä tarpeeksi kaikissa tilanteissa esimerkiksi siirtymätilanteissa.

Henkilökunta koki, että huoltajia voisi auttaa aloitusvaiheessa riittävä tiedotus ja ohjeet, tutustuminen henkilökuntaan ja tiloihin, luottamuksellisen suhteen rakentaminen, varhaiskasvatuksen esittelyvideo, kansio ja henkilökunnan kuvat sekä alkuhaastattelu ja keskustelu rauhassa vanhemman kanssa.

Sopivaksi tutustumiskertojen määräksi henkilökunta arvioi 2–3 tutustumiskäyntiä, kuitenkin yksilöllisesti kunkin perheen tarpeiden mukaan, mieluummin monta lyhyttä kuin yksi pitkä. Henkilökunta arvioi, että jos tutustumiskertoja on paljon, voi lapsi tottua siihen, että vanhempi on päiväkodissa mukana aina ja irtautuminen voi siksi olla hankalaa. Tärkeää henkilökunnan mielestä on tutustua sekä sisä- että ulkotoimintaan. Tutustumiskerrat voisivat henkilökunnan mielestä sisältää leikkiä, ulkoilua, syömistä, toimintahetken, lepo hetken ja tarvittavien varusteiden esittelyn perheen toiveiden mukaisesti. Lapsi voisi myös jäädä esimerkiksi kolmannella tutustumiskerralla yksin hetkeksi leikkimään päiväkotiin.

Henkilökunnan mielestä tärkeää olisi myös, että yksi henkilökunnan jäsenistä kantaisi päävastuun lapsen aloitusvaiheesta, koska yhden työntekijän on helpompaa irtautua lapsiryhmästä ja muodostaa aluksi luottamuksellinen suhde lapsen huoltajiin. Tällöin työntekijä myös tietää, mitä asioita perheen kanssa on jo keskusteltu.

6.2.2 Huoltajien näkemykset

Huoltajille suunnattuun Google Forms -kyselyyn vastasi yhteensä 37 huoltajaa Taivasalon, Vehmaan ja Kustavin (1 lapsiryhmä) varhaiskasvatuksesta. Olen kirjannut tähän kaikkein eniten kannatusta kyselyssä saadut vaihtoehdot.

Huoltajien mielestä ennen kuin lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa on tärkeää, että tutustumisjakso suunnitellaan lapsen ja perheen yksilöllisten tilanteiden ja tarpeiden mukaan, lapsi pääsee useamman kerran tutustumaan varhaiskasvatukseen ja huoltajat kirjaavat valmiille lomakkeelle lasta koskevat tärkeät tiedot.

Ennen varhaiskasvatuksen aloittamista huoltajat haluavat saada tietoa varhaiskasvatuksen käytännön asioista, kuten päivärytmistä ja mitä pitää tuoda mukaan päiväkotiin sekä siitä, miten perhe voi valmistautua varhaiskasvatuksen aloitukseen. Oman kunnan varhaiskasvatussuunnitelmasta huoltajat halusivat myös saada tietoa. Perheet toivoivat saavansa tietoa henkilökunnan kanssa keskustellen, kunnan kotisivuilta ja neuvolasta.

Huoltajat kokivat sopivaksi tutustumiskäyntien määräksi pääasiassa 1–3 tutustumiskäyntiä, kuitenkin yksilöllisesti kunkin perheen tilanteen mukaan. Huoltajien mielestä perheen tutustumiskäynteihin olisi hyvä liittyä tutustuminen varhaiskasvatuksen tiloihin, tutustuminen henkilökuntaan ja lapsiin sekä tutustuminen ulkoiluun. Ensimmäisinä päivinä huoltajat toivoivat, että he saavat tietoa siitä, miten lapsen päivät ovat sujuneet, henkilökunta auttaa lasta tunteiden käsittelyssä, lohduttaa ja on läsnä, lapsi saa halutessaan seurata toimintaa etäämmältä ja olla osallistumatta toimintaan, lapsi saa ottaa oman turvavalelun tai muun turvaesineen mukaan ja että henkilökunta toimii rauhallisesti.

Muina tärkeinä asioina huoltajat pitivät molemminpuolista keskustelua, vanhemman kuuntelemista, järjestelmien toimimista, tiedotusta, henkilökunnan pysyvyyttä ja sitä, että lapsi voisi nähdä omia sisaruksiaan, mikäli heitä päiväkodissa on.

6.2.3 Lasten näkemykset

Aloittavien lasten havainnoinnit toteutettiin henkilökunnan toimesta niissä lapsiryhmissä, joissa oli aloittavia lapsia syksyllä 2021, yhteensä viidessä lapsiryhmässä. Havainnoineista nousi esille, että osalle lapsista päiväkotiiin sopeutuminen sujui helposti. Nämä lapset jäivät päiväkotiiin mielellään, eivät juuri ikävöineet vanhempiaan, menivät nopeasti muiden leikkeihin mukaan ja saivat melkein heti uusia kavereita. He suhtautuivat aikuisiin luottavaisesti ja kysyivät rohkeasti aikuiselta apua sitä tarvitessaan.

Aloittavien lasten havainnoinneissa osalle lapsista sopeutuminen päiväkotiiin kesti kauemmin. Ruoka ei maistunut tavalliseen tapaan ja tulotilanteessa sekä lepo hetkelle tai ruokailuun mennessä lapsia itketti. Lapset tarkkailivat, katselivat ja ihmettelivät toisia lapsia ja tukeutuivat mieluummin aikuisiin. Henkilökunnan toimintatapoina havainnointien pohjalta aloitusvaiheessa oli toiminnan sanoittaminen, lapsen lähellä oleminen, toiminnasta kertominen sekä syli ja rauhoittelu. Lapselle myös muistutetaan, missä vanhemmat ovat ja että he tulevat lasta hakemaan.

Pikku-Pupun tarinat toteutettiin kolmessa lapsiryhmässä ryhmän henkilökunnan toimesta joko yksittäisten lasten kanssa tai pienryhmissä. Tehtävänä oli saada lapset valmiin tarinakehyksen (Liite 7) pohjalta kertomaan tarinaa Pikku-Pupusta, joka aloittaa päiväkodissa. Tarinassa oli lapsille seuraavia kysymyksiä: Mikä Pikku-Pupua jännitti ensimmäisenä päivänä, Miltä jännittäminen tuntui, mikä auttoi Pikku-Pupua ensimmäisenä päivänä ja mitä Pikku-Pupu kertoi isä-Pupulle ja Äiti-Pupulle ensimmäisen päivän jälkeen.

Tarinassa lapset toivat esille, että Pikku-Pupua jännitti kotoa pois lähteminen, kotiin takaisin haluaminen, vieraat ihmiset, nälkä, ensimmäinen päivä, äidin ja isän pois lähteminen, että tulee itku, mitä päiväkodissa tehdään, muut lapset ja se, kun ei tiennyt kenen kanssa leikkiä tai ei ollut kavereita. Myös askartelut ja vaikean palapelin pelaaminen jännittivät Pikku-Pupua lasten tarinoissa. Lasten sanoittamissa tarinoissa jännittävinä asioina näyttäytyivät myös hirviöt, lohikäärmeet, kummitukset, leikki puisto, synttärarit ja pureminen. Pikku-Pupua lasten tarinoissa jännitti myös se, onko päiväkodissa hauskaa vai tylsää, onko siellä leluja ja aikuisia sekä pidetäänkö Pikku-Pupusta siellä huolta.

Jännittäminen tuntui lasten kertomana Pikku-Pupusta ikävältä, kurjalta, pelottavalta, hauskalta, hurjalta, kutittavalta, maha kipristävältä, kivalta ja ujostuttavalta. Jännittäminen tuntui lasten kertomana Pikku-Pupusta myös siltä, että haluaa kotiin. Osa lapsista ei keksinyt, miltä jännittäminen Pikku-Pupusta tuntui.

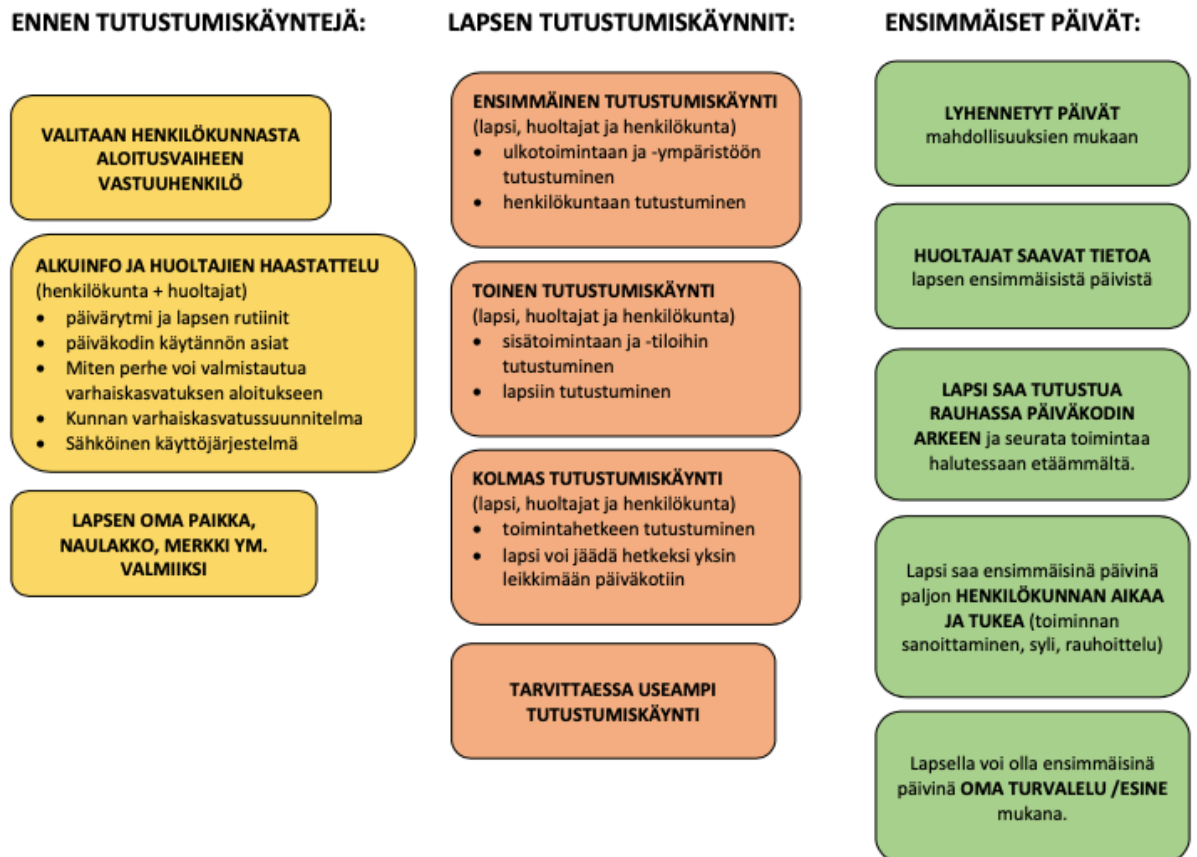
Lasten kertomissa Pikku-Pupun tarinoissa Pikku-Pupua auttoivat ensimmäisinä päivinä oma lelu, kaverit, päiväkodin täti ja se, että ”toinen auttaa toista”. Myös leikkiminen, päiväkodin aikuisen luo meneminen, omat unilelut, eväät, aikuisten lohduttaminen, päiväkodin ihminen, hoitajat, puputädit piti huolta, kiva liukumäki, karkki, syvään hengittäminen ja kiukun pois puhaltaminen ja se, että ”joku kertoi nimen ja leikki sen kaa” auttoivat Pikku-Pupua ensimmäisenä päivänä.

Suurimmassa osassa lasten kertomissa tarinoissa ensimmäisen päivän jälkeen Pikku-Pupu kertoi vanhemmilleen, että päiväkodissa oli ollut kivaa ja Pikku-Pupu oli saanut uusia kavereita. Pikku-Pupu kertoi myös, mitä päiväkodissa oli tehty ja että siellä oli mennyt hyvin. Osassa tarinoista Pikku-Pupu kertoi vanhemmilleen, että päiväkodissa oli ollut kurjaa, kun siellä jännitti.

Osassa lapsiryhmistä Pikku-Pupun tarinan jälkeen oli toteutettu pohdinta, miten he voisivat auttaa uusia lapsia, kun päiväkotiin tulee uusia lapsia. Lasten mielestä uusi lapsia voisi auttaa näyttämällä heille kaikki paikat, sanomalla oma nimi sekä leikkimällä ja piirtämällä uusien kanssa.

6.2.4 Tulosten yhteenveto

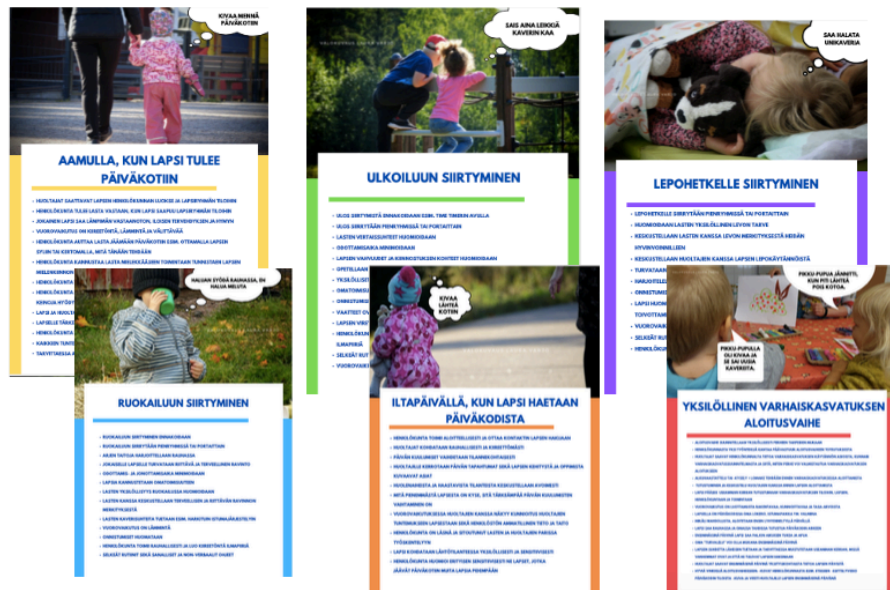
Yhteenvetona varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen tuloksista muodostui esimerkki varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta (Kuvio 3). Tuloksissa tuli kuitenkin esille, että aloitusvaihe tulee suunnitella yksilöllisesti kunkin perheen tarpeiden mukaisesti. Siksi tätä mallia ei ole tarkoitus noudattaa kirjaimellisesti, mutta sitä voidaan käyttää esimerkkinä suunniteltaessa aloitusvaihetta kunkin perheen kanssa yksilöllisesti. Mallin lisäksi myös lasten ideat ja heidän mukaansa ottaminen uusien lasten varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen on syytä huomioida.

Kuvio 3. Esimerkki varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta.

6.3 Huoneentaulut

Vuoden 2021 aikana toteutettujen tiimitehtävien, huoltajien kyselyiden ja lasten kanssa toteutettavien kehittämistehtävien sekä varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen pohjalta kehittämisprojektin tuotoksena muodostuivat huoneentaulut kaikkiin päivittäisiin siirtymätilanteisiin sekä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen. Olen koonnut seuraavan sivun kuvaan (kuva 3) projektin kaikki huoneentaulut yleissilmäystä varten. Luettavassa muodossa huoneentaulut ovat liitteessä 10.

Kuva 3. Huoneentaulut.

Huoneentaulut muodostettiin projektin tulosten pohjalta, ja projektin kaikki tiimit kävivät huoneentaulut tiimipalavereissa läpi syksyllä 2021. Tiimit lähettivät huoneentauluista kommentit projektipäällikölle, joka teki muutokset vielä tiimien kommenttien pohjalta. Marraskuussa 2021 huoneentaulut olivat valmiit. Visuaalisen ilmeen huoneentauluille loi Vehmaan varhaiskasvatuksen lastenhoitaja Laura Varjon ottaman valokuvat. Ajatuskupiin on kirjattu projektin aikana esiin nousseita lasten ajatuksia.

Projektin tulokset ja tuotoksena syntyneet huoneentaulut esitellään kaikkien mukana olleiden kuntien henkilökunnalle ja varhaiskasvatuksesta vastaaville lautakunnille webinaarissa 2.12.21. Huoltajille järjestetään oma webinaari 7.12.21.

Huoneentaulut toimitetaan mukana olleiden kuntien varhaiskasvatukseen sähköisinä tiedostoina, jolloin he voivat tulostaa ne tarvittaviin tiloihin. Kunnat saavat myös oikeuden muuttaa huoneentauluja omien tarpeidensa mukaisesti. Toivon, että huoneentaulut tulevat esille lapsiryhmien tiloihin ja toimivat muistutuksena yhdessä sovitusta pedagogisista toimintaperiaatteista. Seuraavassa kappaleessa pohdin vielä huoneentaulujen jatkoyhtymämahdollisuutta pedagogiikan arvioinnin välineenä.

7 PROJEKTIN ARVIOINTI JA HUONEENTALUJEN JATKOKÄYTTÖ

7.1 Arviointi

Vuoden 2021 mittainen matka oppivana yhteisönä kohti yhteisiä pedagogisia toimintaperiaatteita on ollut antoisa, sopivan haastava ja innostava. Parasta projektipäällikkönä toimimisessa on ollut se, että työssä on saanut käyttää omaa luovuutta. Olen lähtenyt rohkeasti kokeilemaan ja suunnittelemaan erilaisia projektitehtäviä, joista minulla ei ole aiempaa kokemusta. Olen erittäin iloinen siitä, että koko henkilökunta on ollut alusta lähtien mukana projektissa ja toteuttanut projektitehtävät kiitettävästi ajallaan.

Oma näkemykseni varhaiskasvatuksen pedagogiikasta sekä sen arvioinnista ja kehittämisestä on vahvistunut. Uskon, että olen saanut tämän prosessin myötä vahvaa asiantuntemusta varhaiskasvatuksen pedagogiikasta ja sen kehittämisestä. Tärkeintä on kuitenkin kyky hyödyntää tätä tietoa arjen käytännön työssä. Siinä varhaiskasvatuksen tiimit ovat onnistuneet hienosti, käyttämällä hyödyksi omaa luovuuttaan ja kykyä soveltaa tehtäviä lapsiryhmien erilaisten tarpeiden mukaisesti.

Haasteellisinta projektissa oli omasta näkökulmastani lasten osallisuuden mahdollistaminen. Lasten kanssa toteutettavien projektitehtävien suunnittelu oli vaativaa, koska siinä piti huomioida eri ikäiset ja eri kehitystasolla olevat lapset. Osa tehtävistä sujui omasta mielestäni hyvin siten, että lasten näkemykset saatiin esille. Osasta puolestaan tulokset jäivät vähäiseksi ja myös henkilökunta koki, ettei todellisia lasten ajatuksia niistä saatu esille. Lasten tuotoksia oli mukavaa lukea ja arjen tilanteet näyttäytyivät erilaisina lasten silmin katsottuna. Uskon, että lasten osallisuus projektissa toteutui paljon myös välillisesti henkilökunnan ja huoltajien herkistymisenä lasten ajatuksille ja näkemyksille.

Huoltajat osallistuivat projektiin sähköisten kyselyiden avulla. Läheskään kaikki huoltajat eivät osallistuneet kyselyyn, joten heidän osallisuutensa projektissa toteutui vain osittain. Koronatilanne asetti haasteita erilaisten menetelmien hyödyntämiselle huoltajien kanssa, koska vanhempainiltoja ja yhteisiä tapahtumia ei juuri järjestetty. Sähköinen kysely ei ole kaikille huoltajille sopiva tapa osallistua varhaiskasvatuksen kehittämiseen ja arviointiin, joten jatkossa myös vanhempien kanssa tulee toteuttaa monipuolisesti erilaisia menetelmiä tiedon keräämiseksi.

Antoisinta projektissa on ollut yhdessä henkilökunnan kanssa käyty keskustelut varhaiskasvatuksen pedagogiikasta. Usein tätä keskustelua olisi henkilökunnan kanssa voitu jatkaa vaikka iltamyöhään asti, mutta työn raamit pitivät keskustelut maltillisina. Olen vakuuttunut siitä, että varhaiskasvatuksessa toimii joukko ammattilaisia, joilla on vahva pedagoginen ote työhönsä. Varhaiskasvatuksen käytännöt vaativat välillä ravistellua ja yhteinen ammatillinen keskustelu ravisuttaa omia ajatusmalleja ja antaa mahdollisuuksia uuden oppimiselle.

Henkilökunta on osallistunut projektiin koko kasvatushenkilökunnan voimin, joten kaikilla henkilökunnan jäsenillä on ollut mahdollisuus osallistua kehittämiseen. Työn hektisyys ja arjen vaihtuvat tilanteet ovat kuitenkin asettaneet haasteita myös henkilökunnan todelliselle osallisuudelle. Aina henkilökunnalla ei ole ollut mahdollisuuksia osallistua kehittämistyöhön sellaiselle panoksella, kuin he olisivat halunneet ja jossain kohtaa henkilökunnalle on pitänyt mahdollistaa aikaa kehittämistehtäville normaalin työajan ulkopuolelle.

Kehittämiprojektia on arvioitu koko sen prosessin ajan kysymällä henkilökunnalta palautetta projektitehtävistä. Tiimien mielestä oli ajatuksia herättävää pohtia esimerkiksi lapsikäisyyttä. Valmistavat tehtävät olivat kuitenkin laajoja ja paljon pohdintaa vaativia, joten osa tiimeistä koki, ettei aika työajalla ollut riittävää näiden syvälliseen käsittelyyn. Keväällä tehtäviä oli myös määrältään kerrallaan paljon, vaikka aikaa niiden toteuttamiseen olikin kaksi kuukautta. Taivassalossa kevään tehtävät osuivat samaan aikaan, kun he toteuttivat Karvin itsearviointityökalujen testausta, jolloin samaan aikaan oli tehtävänä monenlaisia kehittämistehtäviä. Henkilökunnan antaman palautteen mukaan tehtävät olivat mielenkiintoisia ja keskustelua avaavia ja oman työn miettiminen koettiin hyväksi itselle ja omalle ammatillisuudelle.

Projektin paras anti henkilökunnan mielestä on ollut yhteinen keskustelu koko työyhteisön kanssa. Projektin aikana on opittu arvioimaan omaa ja tiimin toimintaa, huomioimaan siirtymiä laajemmin, luottamaan omiin vahvuuksiin ja saatu ajatuksia herättäviä uusia näkökulmia asioihin. Kehittämistyö oppivana yhteisönä on ollut aikaa vievää, mutta hyvin palkitsevaa. Tiimien on ajoittain ollut vaikeaa löytää sopivaa aikaa kehittämistehtävien tekemiseen. Osassa ryhmistä siirtymätilanteita on jo ennen projektia kehitetty paljon, jolloin muutoksia tämän projektin myötä käytäntöön ei juuri syntynyt. Osassa ryhmistä on projektin myötä alettu toteuttamaan siirtymätilanteita pienryhmissä tai porrastetusti,

huomattu muutosta omassa toiminnassa, alettu suunnitella ja arvioida siirtymätilanteita sekä organisoitu siirtymätilanteita enemmän. Myös oman ajattelun koskien siirtymätilanteita koettiin kehittyneen. ”Paljon voidaan tehdä, jos tahtoa riittää” oli osuva kommentti yhdeltä projektiin osallistuneelta työntekijältä.

Kokonaisuudessaan projektissa onnistuttiin mielestäni toimimaan hienosti oppivana yhteisönä ottaen huomioon lasten, huoltajien ja henkilökunnan näkemykset kehittämiskohdeista. Kehittävän arvioinnin periaate monimenetelmäisyys toteutui projektissa hyödynetyissä useissa erilaisissa menetelmissä. Osallisuus toteutui osittain mahdollistamalla kaikkien tahojen osallistuminen projektiin. Osallisuuden edistämiseksi erityisesti huoltajien kanssa tarvitaan kuitenkin jatkossa monipuolisempia menetelmiä. Kehittävän arvioinnin periaate mukautuvuus toteutui melko hyvin siten, että kehittämistyö tapahtui pääasiassa jo olemassa olevissa palaverikäytännöissä ja arjessa lasten kanssa. Läpinäkyvyys toteutui projektissa tiedottamisena ja avoimuutena.

7.2 Huoneentaulut laadun arvioinnin välineinä

Huoneentaulut toimivat jatkossa pedagogisina toimintaperiaatteina, joihin henkilökunta voi tukeutua arjen työssään. Huoneentaulut muistuttavat seinällä yhdessä sovituista pedagogisista toimintaperiaatteista. Huoneentauluja voidaan hyödyntää myös kehityskeskusteluiden pohjana tai huoltajille ja lapsille suunnattujen asiakastytytyväisyyskyselyiden suunnittelun pohjana. Huoneentaulut toimivat myös systemaattisen laadun arvioinnin välineinä, kun jatketaan matkaa oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polulla askeleilla 5–8 (kts. kuva 2 s. 35 ja Liite 10). Kun pedagogiset toimintaperiaatteet on yhdessä sovittu, on tärkeää myös arvioida niiden toteutumista arjessa.

Arvioinnin toteuttamisen yksiköissä käynnistää varhaiskasvatuksen johtaja, mutta toteutuksessa ovat mukana vahvasti varhaiskasvatuksen tiimit. Varhaiskasvatuksen johtajan rooli pedagogiikan kehittämisessä on tärkeä. Johtajan tehtävänä on käynnistää projekti ja aikatauluttaa tiimien työskentelyä sekä mahdollistaa tiimien tuotosten jakaminen koko työyhteisölle.

Arviointia voidaan lähteä toteuttamaan olemassa olevien huoneentaulujen avulla joko yksikkötasolla tai lapsiryhmätasolla. Tärkeää on valita arvioinnin kohde todellisen tarpeen mukaan. Mikäli varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen kehittäminen on tärkeää koko yksikössä, on syytä lähteä arvioimaan sitä yksikkötasolla. Mikäli taas lapsiryhmissä

arvioinnin tarpeet kohdistuvat erilaisiin asioihin, on syytä lähteä toteuttamaan arviointia lapsiryhmätasolla. Lapsiryhmätasolla pedagogiikan arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja yksikkötasolla päiväkodin johtaja. Koko henkilökunta on kuitenkin mukana yhdessä kehittämässä pedagogiikkaa. Arvioinnin toteuttaminen vaatii hyvää pedagogiikan johtamista ja suunnittelua.

Samalla tavalla kuin kehittäminen, myös arviointi vaatii hyvän suunnitelman (askel 5, Liite 10). Arviointisuunnitelmaan on hyvä kirjata arvioinnin kohde sekä suunnitelma siitä, miten tiimit toteuttavat arviointia. Suunnitelmaan kirjataan, miten huoltajat ja lapset otetaan mukaan arviointiin. On tärkeää, että arvioitavat asiat ovat sellaisia, että niitä todella pystyy arvioimaan. Huoltajien on esimerkiksi turha arvioida ulkoiluun siirtymistä, mutta aamun tulotilannetta he voivat arvioida. Arviointiin osallistuvat henkilöt ja arvioitavat asiat tulee siis suunnitella tarkoin.

Suunnitelman jälkeen arviointi toteutetaan suunnitelman mukaisesti (askel 6, Liite 10). Kun arviointi on toteutettu, on tärkeää käydä arvioinnin tulokset läpi tiimissä tai yksikössä (askel 7, Liite 10). Tuloksista on tärkeää tiedottaa kaikkia arvioinnin kannalta keskeisiä tahoja. Arvioinnin pohjalta kootaan yhteen onnistumiset ja sovitaan toimenpiteet arvioinnista esille nousseille kehittämistarpeille (askel 8, Liite 10). Onnistumisista on syytä iloita yhdessä!

Projektin aikana syntyneitä oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polkua voidaan lähteä kulkemaan myös ensimmäisestä askeleesta lähtien (Liite 10) luomalla uudet toimintaperiaatteet jollekin uudelle arjen tilanteelle, joka vaatii yhteisiä pedagogisia toimintatapoja. Tällaisia arjen tilanteita voisi olla esimerkiksi ruokailu, ulkoilu, lepoaika ja toimintahetket. Toisaalta kehittämiskohteena voi olla myös laajemmat teemat, kuten lasten osallisuus, vuorovaikutus, kiusaamisen ehkäisy ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

7.3 Lopuksi

Lopuksi haluan kiittää kaikkia varhaiskasvatuksen ammattilaisia, lasten huoltajia ja lapsia, jotka ovat olleet mukana kehittämisprojektissa. Ilman tällaista yhteistyötä, projekti ei olisi ollut mahdollinen ja tuotos yhtä hieno. Toivon, että projektissa mukana olleet ottavat kaiken kunnian projektin tuotoksena syntyneistä huoneentauluista, koska yksin en ikinä olisi päässyt tällaiseen lopputulokseen. Huoneentaulut ovat meidän kaikkien yhteinen tuotos ja toivon, että niistä on hyötyä jatkossa.

Vuoden mittainen matka oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polulla on tullut päätökseen ja on aika luovuttaa kehittämisen ja arvioinnin ”avain” jokaisen kunnan varhaiskasvatuksen johtajalle. Toivon, että kehittämistyö on ollut innostavaa ja otatte huoneen- taulut sekä oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin mallin käyttöönnne, jotta pedagogiikan kehittämisestä ja arvioinnista tulisi kiinteä osa jokapäiväistä varhaiskasvatuksen arkea.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Akateeminen väitöskirja. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 20.5.2021 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, L. & Roos, P. 2019. Iloa ja oivalluksia. Pedagogiikan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa. 1. painos. Hämeenkyrö, Nokia: Kasvusto.

Ahonen, L. & Roos, P. 2021. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alila, K. & Ukkonen-Mikkola, T. 2018. Käsitemallista varhaiskasvatuksen pedagogiikan määrittelyyn. Kasvatus 1/18. Viitattu 20.6.2021 <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.turkuamk.fi/se/k/0022-927-x/49/1/kasitean.pdf>

Arene. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Oy. Viitattu 20.12.202 <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportti/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Hiekka, J. Fonsen, E., Elo, J. & Leinonen, J. 2014. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Järvinen, K., Mikkola, P. & Nivalainen, V. 2015. Oletko sä meidän kaa?: Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. 1. painos. Helsinki: Pedatieto Oy.

Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson, L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Helsinki: Otava.

Kangas, J., Vlasov, J., Fonsén, E., Hiekka, J. & Brotherus, A 2018. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa: 2, Suunnittelu, toteutus ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Karvi 2021. Karvi. Viitattu 2.11.2021 <https://karvi.fi/karvi/>

Kustavin kunta. Tietoa Kustavista. Viitattu 21.3.2021 <https://kustavi.fi/kunta-ja-hallinto/kuntainfo/tietoa-kustavista/>

Köngäs, M. 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018: 3a. Helsinki. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Ojala, M. 2020. Perusteita ja haasteita varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun alun kehittämiseksi erityisesti lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Helsingin yliopisto: Kasvatustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2020.

Roos, P. 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Akateeminen väitöskirja. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 19.3.21 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/96477/978-951-44-9691-2.pdf?sequence=1>

Silfverberg, P 2013. Ideasta projektiksi. Projektivetäjän käsikirja. Konsulttitoimisto Planpoint Oy. Viitattu 30.10.2020 <https://www.slideshare.net/lansisuomenhelmet/pvopas1>

Suomen perustuslaki 731/1999. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Taivassalon kunta. Asukasluvun kuukausittainen kehitys Taivassalossa. Viitattu 21.3.2021 <https://www.taivassalo.fi/kunta/talous-ja-strategia>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vehmaan kunta. Vehmaa lukuina. Viitattu 21.3.2021 <https://www.vehmaa.fi/hallinto/vehmaan-esittely/vehmaa-lukuina/>

Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi” Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. VKK-Metro. Tutkimusraportti. Helsinki: Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 7.9.2020 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/314819/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf?sequence=1

Vlasov, J.; Salminen, J.; Repo, L; Karila, K.; Kinnunen, S; Mattila, V.; Nukarinen, T; Parrila, S. & Sulonen, S. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018. Saatavilla https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_vaka_laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset.pdf

Williams, M. 2017. Mitä pidät päiväkodista? -peli. Satakielen siivin. Viitattu 20.6.2021 https://satakielensiivin.files.wordpress.com/2018/09/mita_pidat_paivakodista_mw.pdf

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Kehittämiprojektin valmistelevat tehtävät

TEHTÄVÄ 1. MEIDÄN TIIMI

- ▶ MEIDÄN TIIMI NYT (TIIMIN VAHVUUDET, MITÄ KEHITETTÄVÄÄ)
- ▶ IHANNE TIIMI (MINKÄLAINEN OLISI TEIDÄN IHANNE TIIMI)
- ▶ INHOKKI TIIMI (MINKÄLAINEN ON TEIDÄN INOKKI TIIMI)
- ▶ Tehkää tiimipalaverissa tuotos, jossa tulee esille omat ajatuksenne kaikkiin edellä mainittuihin tiimeihin. Tuotos voi olla mindmap, rankalaisilla viivoilla tehty tuotos tai visuaalisesi enemmänkin panostettu tuotos
- ▶ Projektityöskentely perustuu paljonkin tiimityöhön, joten sen toimintaan on hyvä kiinnittää huomiota koko prosessin ajan
- ▶ Tärkeää on, että jokainen tiimin jäsen tulee kuulluksi tiimissä ja omia ajatuksia uskalletaan kertoa rohkeasti

Idea tehtävään: Ahonen & Roos 2019, 120
kuva: pixapay

TEHTÄVÄ 2. MILLAINEN ON LAPSI? LAPSIKÄSITYS NYT JA ENNEN

Idea tehtävään: Ahonen & Roos 2019, 29-33
Kuvat: pixapay.com

- ▶ Pohtikaa tiimissänne, minkälainen lapsikäsite on nyt ja minkälainen se on ollut ennen esim. omassa tai vanhempienne lapsuudessa?
- ▶ Tehkää tiimissä kaksi mindmappia siitä, minkälainen kuva teillä on lapsesta tänään ja minkälainen se on ollut ennen?
- ▶ 1. Minkälaisia lapset olivat ennen?
- ▶ 2. Minkälaisia lapset ovat nyt?
- ▶ Kirjatkaa asioita lapsikäsituksesta yleisellä tasolla, ei niinkään omaa lapsikäsitystänne.
- ▶ Mikä on muuttunut ja mikä on pysynyt ennallaan?
- ▶ Vaikuttaako lapsikäsite työskentelyymme?

TEHTÄVÄ 3. MIKÄ ON TYÖMME PÄÄMÄÄRÄ?

- ▶ Pohtikaa ensin vain omia ajatuksianne paperille kirjoittaen ja jakakaa sitten ajatuksianne tiimin jäsenille. Kirjatkaa lopuksi yhteen ajatuksianne esim. ranskalaisin viivoin.
- ▶ Mikä on työsi päämäärä?
- ▶ Mihin suuntaan haluat varhaiskasvattajina lapsia kuljettaa?
- ▶ Millaista polkua toivot heidän kulkevan?
- ▶ Mikä sen polun päässä odottaa?
- ▶ Tuotoksena tästä kokoon ajatuksenne yhteen huoneentaluun.
- ▶ Voitte katsoa läpi myös Vasun laaja-alaisen osaamisen alueet ja miettiä, mitä nämä kertovat siitä, minkälainen tulevaisuus lapsia odottaa?

Idea tehtävään: Ahonen & Roos 2019, 33-35

Kuva: pixapay.com

Siirtymätilanteiden arviointilomake

Päivän aikana tapahtuvat siirtymätilanteet	1	2	3	4
Onko siirtymätilanteelle luotu yhdessä tavoitteet?				
Toteutuuko tilanteessa lapsen osallisuus? Toimiiko henkilökunta sensitiivisesti vastaten lasten aloitteisiin? Toimivatko lapset tilanteessa itse aktiivisesti taitojaan harjoitellen?				
Onko siirtymätilanne mahdollista toteuttaa joustavasti, esim. aikataulun osalta?				
Onko tilanne johdonmukainen ja selkeä lapsen näkökulmasta? Antaako henkilökunta esim. selkeitä ohjeita lapsille siten, että he tietävät, mitä heiltä odotetaan?				
Voidaanko siirtymää ennakoida?				
Onko odottamisaika siirtymätilanteessa lapsille kohtuullinen?				
Onko siirtymätilanteen ilmapiiri turvallinen, lämmin, oppimaan innostava, välittävä ja myönteinen?				
Käyttääkö henkilökunta siirtymätilanteessa kieltä mahdollisimman rikkaalla ja monipuolisella tavalla mukauttaen kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan, taitoihinsa ja edellytyksiinsä nähden?				
Huomioidaanko tilanteessa lasten erilaisuus ja yksilöllisyys? Tulevatko kaikki lapset kuulluiksi ja arvostetuiksi sellaisena kuin ovat?				
Saavatko lapset tilanteessa onnistumisen kokemuksia?				
Onko henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus siirtymätilanteessa myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää? Sitoutuuko henkilökunta tilanteessa lapseen ja lapsiryhmään?				
Onko vuorovaikutus huoltajien kanssa avointa, tasavertaista ja kunnioittavaa lapsen tulo ja lähtötilanteessa?				
Toteuttaako henkilökunta yhdenmukaista pedagogiikkaa siirtymätilanteissa?				
Huomioidaanko siirtymätilanteessa lasten vertaissuhteet? Esim. tulotilanteessa leikkiin mukaan pääseminen ja siirtymissä kiusaamistilanteet?				
Onko siirtymätilanteen oppimisympäristö leikkiin, liikuntaan, tutkimiseen ja ilmaisuun kannustava?				
Havainnoidaanko lapsia siirtymätilanteessa säännöllisesti siten, että havaintoja dokumentoidaan ja käytetään toiminnan suunnittelussa?				
vihreä=kyllä keltainen=melko hyvin (vähän kehitettävää punainen=ei (paljon kehitettävää)				

Taulukon kysymykset on muodostettu Karvin varhaiskasvatuksen laatuindikaattoreiden (Vlasov ym. 2018, 69–70), pohjalta.

Lasten kanssa toteutettavat tehtävät

TEHTÄVÄT

1. Lasten haastattelu huoltajan toteuttamana.

Lomake (LIITE 1) lähetetään lasten mukana koteihin ja palautetaan lapsen omaan ryhmään. Käydään palautetut lomakkeet läpi tiimipalaverissa ja mietitään vastausten perusteella, nouseeko näistä esille jotain asioita, jotka olisi hyvä huomioida siirtymätilanteiden pedagogisissa toimintaperiaatteissa.

Käydään isompien lasten kanssa myös haastattelun tulokset läpi. Esim. suurin osa teistä oli sitä mieltä, että siirtyminen ruokailuun tuntuu kurjalta. Miten voisimme tehdä siitä mukavamman? Kirjatkaa asiat ylös ja toteuttakaa lasten ehdotukset mahdollisuuksien mukaan.

2. Lasten kanssa juttelu/havainnointi luonnollisissa siirtymätilanteissa päiväkotipäivän aikana.

Ennen havainnoinnin aloittamista miettikää tiimipalaverissa, minkälaisia asioita havainnoitte, millä ajalla havainnointi toteutetaan ja mihin havainnot kirjataan. Miettikää, mitä voisitte kysyä lapsilta siirtymätilanteissa.

Jutelkaa, kyselkää ja havainnoikaa lasten ajatuksia arkisissa siirtymätilanteissa, esim. kun lapset tulevat aamulla päiväkotiin, ulos siirtyessä, pukemistilanteessa silloin, ruokailuun siirtyessä jne. Kirjatkaa havaintonne ja lasten näkemykset mahdollisimman nopeasti havainnon jälkeen ylös

Kuvat: papunet

3. Lastenkokous

Pidetään lasten kanssa kokous siirtymätilanteista. Otetaan siirtymätilannekuvat palaveriin havainnollistamaan lapsille päivittäisiä siirtymiä (LIITE 2)

Mietitään ensin yhdessä, mitä kaikkia paikasta toiseen siirtymiä päivän aikana tapahtuu

- ▶ Päiväkotiin tulotilanne
- ▶ Uloslähtötilanne, pukeminen
- ▶ Ruokailuun siirtyminen
- ▶ Päivälevolle siirtyminen
- ▶ Iltapäivällä kotiin lähtö

Kysytään lapsilta, miltä heistä tuntuu kyseisessä tilanteessa. Näytä peukku ylös, jos se tuntuu kivalta ja peukku alas, jos tämä tilanne tuntuu tylsältä ja kurjalta tai peukku vaakatasoon, jos se ei ole kiva eikä tylsä. Jutellaan ja mietitään yhdessä, miten yhdestä valitsemastanne päivittäisestä siirtymätilanteesta saisi hauskemman ja sovitaan, miten nämä toteutetaan?

Kuvat: papunet

4. Lapsia osallistava tarina aamupiirissä (tarina + piirtäminen/ pöytäteatteri/ nukketeatteri).

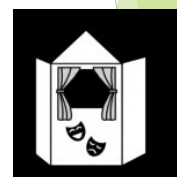
Toteuttakaa Pikku-pupun tarina hyödyntämällä esim. piirtämistä, pöytäteatteria tai nukketeatteria. Tarina erillisellä tiedostolla (LIITE 3). Tarinasta voi tehdä myös pidemmän projektin jatkamalla sitä lasten kanssa ja liittämällä tähän lasten ottamia valokuvia (kts. tehtävä 9) tai piirustuksia (kts. tehtävä 7)

Tarvikkeet pöytäteatteriin/nukketeatteriin:

- ▶ Pikku-pupu (voi myös olla joku muu hahmo)
- ▶ Pikkupupun kirje.
- ▶ postilaatikko
- ▶ aikuiselle kynä ja paperia sekä kirjekuori

Kun tehtävä on saatu lasten kanssa päätökseen, pohditaan tiimipalaverissa seuraavia kysymyksiä:

- ▶ Miten hyvin lapset hahmottavat päivän tapahtumat?
- ▶ Mikä lasten mielestä on kivaa?
- ▶ Mikä on kurjaa?
- ▶ Tuleeko tarinasta esille päivittäiset siirtymätilanteet?

Kuvat: papunet

5. Lasten tekemä työpaikkailmoitus

Leikitään, että päiväkotiin haetaan uutta työntekijää. Kysytään lapsilta, minkälainen olisi hyvä päiväkodin työntekijä ja kirjoitetaan yhdessä lasten kanssa työpaikkailmoitus.

- ▶ Tehtävän avulla saadaan tietoa siitä, minkälaisesta aikuisesta lapset pitävät.
- ▶ Miten tätä tietoa voitaisiin hyödyntää päivittäisissä siirtymätilanteissa?

6. Tilanneanalyysi. Lasten ja pedagogisen toiminnan havainnointi siirtymätilanteessa

- ▶ Valitkaa yksi päivän aikana tapahtuva siirtymätilanne ja havainnoikaa lapsia sekä pedagogista toimintaa tilanneanalyysin avulla. (LIITE 4).

7. Piirtäminen ja kerronta

- ▶ Käykää lasten kanssa läpi, mitä kaikkia siirtymätilanteita päiväkotipäivän aikana tapahtuu?
- ▶ Lapset saavat valita jonkin päivittäisestä siirtymätilanteesta, jonka he haluavat piirtää. Kun lapsi on piirtänyt kuvan esim. ruokailun siirtymisestä aikuinen haastattelee lasta piirustuksesta. Kirjataan erilliselle paperille lapsen ajatuksia siirtymätilanteesta.
- ▶ TAI
- ▶ Lapset piirtävät, mikä heidän mielestään on päiväkodissa kaikkein kivointa ja jutellaan lasten kanssa piirustuksista. Pohditaan tiimipalaverissa, mikä lapsille päiväkodissa on kaikkein tärkeintä ja miten nämä asiat voidaan huomioida siirtymätilanteissa.

Kuvat: papunet

5. Lasten tekemä työpaikkailmoitus

Leikitään, että päiväkotiin haetaan uutta työntekijää. Kysytään lapsilta, minkälainen olisi hyvä päiväkodin työntekijä ja kirjoitetaan yhdessä lasten kanssa työpaikkailmoitus.

- ▶ Tehtävän avulla saadaan tietoa siitä, minkälaisesta aikuisesta lapset pitävät.
- ▶ Miten tätä tietoa voitaisiin hyödyntää päivittäisissä siirtymätilanteissa?

6. Tilanneanalyysi. Lasten ja pedagogisen toiminnan havainnointi siirtymätilanteessa

- ▶ Valitkaa yksi päivän aikana tapahtuva siirtymätilanne ja havainnoikaa lapsia sekä pedagogista toimintaa tilanneanalyysin avulla. (LIITE 4).

7. Piirtäminen ja kerronta

- ▶ Käykää lasten kanssa läpi, mitä kaikkia siirtymätilanteita päiväkotipäivän aikana tapahtuu?
- ▶ Lapset saavat valita jonkin päivittäisestä siirtymätilanteesta, jonka he haluavat piirtää. Kun lapsi on piirtänyt kuvan esim. ruokailuun siirtymisestä aikuinen haastattelee lasta piirustuksesta. Kirjataan erilliselle paperille lapsen ajatuksia siirtymätilanteesta.
- ▶ TAI
- ▶ Lapset piirtävät, mikä heidän mielestään on päiväkodissa kaikkein kivointa ja jutellaan lasten kanssa piirustuksista. Pohditaan tiimipalaverissa, mikä lapsille päiväkodissa on kaikkein tärkeintä ja miten nämä asiat voidaan huomioida siirtymätilanteissa.

Kuvat: papunet

8. Porinatuokiot

- ▶ Varataan yhden viikon aikana jokaiselle lapselle kahden kesken porinatuokio aikuisen kanssa. Kerrotaan lapselle, että haluamme tietää, mistä asioista sinä päiväkodissa pidät ja mistä et. Katsellaan lapsen kanssa kuvia päiväkotipäivän tapahtumista (LIITE 5) ja lapsi saa laittaa ne joko hymynaama-paperin päälle tai surunaama-paperin päälle (LIITE 6). Kun kaikki kuvat on järjestelty, otetaan kuva jokaisen lapsen tuotoksesta.
- ▶ Käydään valokuvat läpi tiimipalaverissa ja pohditaan, miltä siirtymätilanteet näyttävät suhteessa muihin toimintoihin?
- ▶ Mikä siirtymätilanteista tuntuu lapsista ikävältä?
- ▶ Kootaan lasten porinatuokioista yhteenveto ja kerrotaan lapsille aamupiirissä, mikä heidän mielestään tuntui kaikista kivoimmalta päiväkodissa ja mikä kurjimmalta. Mietitään yhdessä lasten kanssa, miten kurjaa tilannetta voisi tehdä mukavammaksi.

Mitä pidät päiväkodista peli:

https://satakielensivin.files.wordpress.com/2018/09/mita_pidat_paivakodista_mw.pdf

Huoltajille suunnattu kysely päivittäisistä siirtymätilanteista

8.11.2021 13.20

PÄIVITTÄISET SIIRTYMÄTILANTEET

PÄIVITTÄISET SIIRTYMÄTILANTEET

Hyvät lasten huoltajat

Kohteliaimmin pyydän Teitä vastaamaan kyselyyn, joka on osa varhaiskasvatuksen laadun kehittämisprojektia. Kehittämisprojektin tavoitteena on varhaiskasvatuksessa tapahtuvien siirtymätilanteiden ja nivelvaiheiden laadukas henkilöstön toteuttama pedagogiikka. Projekti on osa Turun ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötä ja se toteutetaan yhteistyössä Kustavin, Taivassalon ja Vehmaan varhaiskasvatuksen kanssa. Tutkimuslupa on myönnetty kaikilta kunnilta joulukuussa 2020.

Teidän huoltajien näkemykset erityisesti aamun tulotilanteesta ja iltapäivällä kotiinlähtötilanteesta, ovat meille arvokasta tietoa. Toimintaperiaatteet luodaan tilanteeseen, jossa ei ole koronaepidemiaa.

Kysely sisältää neljä avointa kysymystä, joihin voitte vastata lyhyesti esim. ranskalaisin viivoin. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 min.

Vastaaminen on luonnollisesti vapaaehtoista. Tutkimuksen tekijä huolehtii aineiston tietoturvallisesta säilyttämisestä, ja pääsy aineistoon on ainoastaan hänellä. Tulokset käsitellään varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa ja hyödynnetään tutkimuksen tuloksena syntyvissä pedagogisissa toimintaperiaatteissa. Tutkimuksen valmistuttua aineisto hävitetään. Kehittämisprojektissa ei käsitellä henkilötietoja, vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäinen vastaaja ole tunnistettavissa tuloksista.

Olkaa ystävällinen ja vastatkaa kyselyyn 30.4.21 mennessä.

Vastaa mielelläni mahdollisiin lisäkysymyksiin.

Vastauksistanne kiittäen

Anni Häkli
sosionomi YAMK-opiskelija
anni.hakli@edu.turkuamk.fi
TURKU AMK

8.11.2021 13.20

PÄIVITTÄISET SIIRTYMÄTILANTEET

1. Lapsen ikä

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- 0-3 VUOTTA
 4-5VUOTTA
 6-7 VUOTTA

2. Minkälainen on mielestäsi hyvin sujunut päiväkotiin tulotilanne? Miten henkilökunta toimii tässä tilanteessa?

3. Päiväkotipäivän aikana tapahtuu monia siirtymiä ryhmässä paikasta toiseen esim. sisäleikistä ulkoiluun. Minkälaista tukea ja apua uskot lapsesi tarvitsevan näissä tilanteissa?

4. Minkälainen on mielestäsi hyvin sujunut lähtötilanne iltapäivällä, kun haet lapsesi päiväkodista? Miten henkilökunta toimii tässä tilanteessa?

<https://docs.google.com/forms/d/1vwT6KFEoFFPcVIHBW4KRd6a4hJwmZml14wv8JZ07yE/edit>

2/3

8.11.2021 13.20

PÄIVITTÄISET SIIRTYMÄTILANTEET

5. Muita ajatuksia päivittäisiin siirtymätilanteisiin liittyen?

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

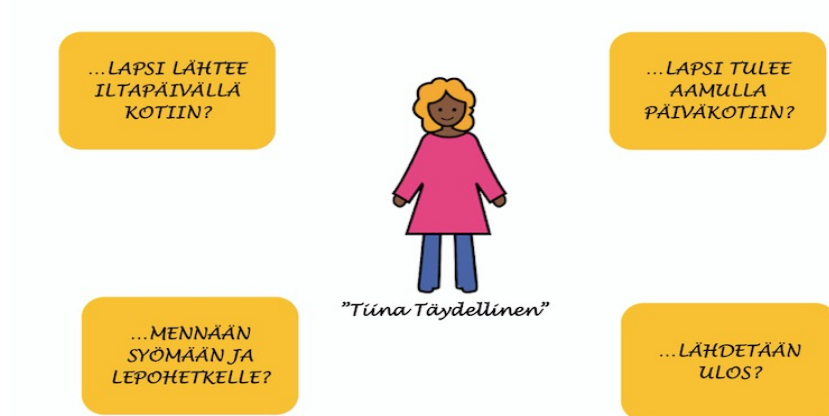
Google Forms

<https://docs.google.com/forms/d/1vwTfiKFEoFFPeVIH3W4KRd6a4hJwmZm1l4wv8JZ07yE/edit>

3/3

Kehittämispäivän tehtävät

RYHMÄTYÖ: MITEN TIINA TOIMII, KUN...

ESIMERKKITILANNE 1

PYRYT: Miten Tiina toimii aamun tulotilanteessa? (Mikäli aika riittää, voidaan miettiä myös muita siirtymätilanteita)

- 2,5 v. ujo tyttö
- Jännittää uusia tilanteita
- Takertuu aamulla isään ja jää itkien päiväkotiin
- Päiväkodissa hänellä on yksi ystävä, johon hän turvautuu kaikissa tilanteissa
- Tykkää leikkiä Dubloilla
- Valikoiva henkilökunnan suhteen
- Menee helposti lukkoon uusissa tilanteissa ja uusien ihmisten kanssa
- Luottamuksen rakentuminen uusiin aikuisiin kestää kauan
- Ei juuri puhu suuren ryhmän läsnä ollessa, mutta kahden kesken juttelee paljon
- Kaikki arjen taidot sujuvat hienosti. Osaa jo pukea omat vaatteet ja jää helposti huomiotta esim. pukemistilanteissa
- Isä tuo ja hakee lasta päiväkodista. Isä ei itse ota tulo/hakutilanteissa kontaktia henkilökuntaan.

ESIMERKKITILANNE 2

Aurinkoiset: Miten Tiina toimii, kun siirrytään ulos? (Mikäli aika riittää, voidaan mieltä myös muita siirtymätilanteita)

- 3,5v. Levoton poika
- Uhmakas aikuisia kohtaan, näyttää kieltä ja kiroilee
- Suosittu leikkikaveri poikien kesken
- Pukemistilanteessa saattaa joskus lyödä kaveria
- Tykkää liikunnallisista leikeistä ja kokeilee erilaisia fyysisiä haasteita kaikissa tilanteissa esim. juoksee kovaa vauhtia, hyppii tuoleilta/pöydiltä
- Pukeminen ja muut arjen taidot eivät kiinnosta ollenkaan.
- Hienomotoriset tehtävät vaikeita
- Tekee mielellään niitä asioita, joissa hän on hyvä, mutta ei halua edes kokeilla sellaisia asioita, joita ei vielä osaa
- Aamulla tulee päiväkotiin juosten ja iloisena suoraan kavereiden luokse leikkimään
- Isovanhemmat yleensä tuovat ja hakevat lapsen päiväkodista
- Puhuu paljon ja käyttää rikasta kieltä, mutta toisten kuunteleminen on vaikeaa

ESIMERKKITILANNE 3

Tuulet: Miten Tiina toimii ruokailuun ja lepoaikaan siirtymän tilanteessa? (Mikäli aika riittää, voidaan mieltä myös muita siirtymätilanteita)

Päiväkodissa aamulla klo 6.00, 5 -vuotiaiden lapsiryhmässä paikalla vain yksi työntekijä. Ryhmässä on paikalla jo neljä muuta lasta (3-5v.), jotka leikkivät rauhassa, kun tyttö (5v.) tulee päiväkotiin. Tyttö on väsynyt ja sen näköinen, että äiti on juuri nostanut lapsen sängystä. Äiti alkaa riisua lapselta vaatteita ja kertoo, miten viime yö on mennyt valvoessa, kun lapsi on nähnyt pahoja unia. Äidillä on kiire töihin ja hän lähtee nopeasti tilanteesta. Tyttö itkee kovaa ja huutaa, että hän haluaa kotiin ja hänellä on nälkä. Tyttö meinaa lähteä juoksemaan ovesta ulos ja heittää palikan työntekijää kohti. Muut paikalla olevat lapset katsovat tilannetta vierestä ja yksi lapsi alkaa myös itkeä koti-ikävä.

5v. tyttö rauhoittuu hetken kuluttua, mutta väsymys näkyy koko aamupäivän lapsen kiukutteluna.

Iltapäivällä äiti hakee lapsen päiväkodista ja kysyy, miten päivä on mennyt.

Muuta:

- Äiti on yleisesti ennen tätä tilannetta toivonut, että lapsi herätetään puolentunnin päiväunien jälkeen, koska muuten lapsi nukahtaa illalla vasta klo 23.00 ja on aamulla todella väsynyt.

ESIMERKKITILANNE 4

Eskarit: Miten Tiina toimii iltapäivällä, kun lapsia haetaan? (Mikäli aika riittää, voidaan miettiä myös muita siirtymätilanteita)

Eskariryhmässä on tiivis neljän hengen kaveriporukka.

Aamulla kaveriporukkaan kuuluvat lapset tulevat mielellään päiväkotiin ja säntäävät innoissaan leikkimään omaan kaveriporukkaan. Mikäli kaveriporukan lapsia ei ole paikalla, kun yksi saapuu, ei leikin aloittaminen suju, vaan lapsi istuu yksin apean näköisenä ja odottaa kavereitaan.

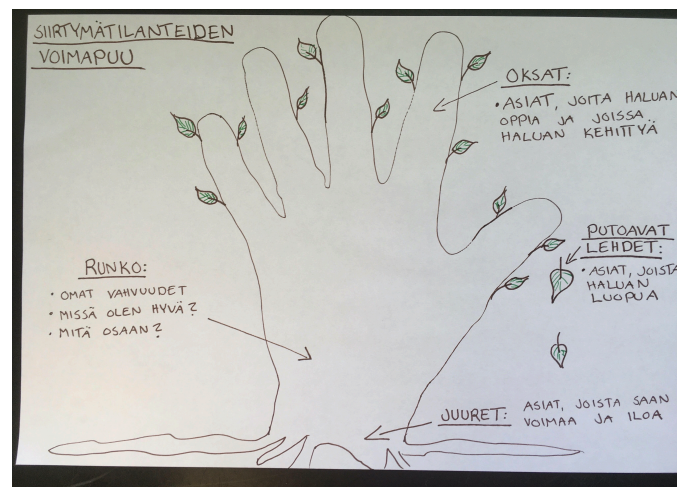
Kaveriporukan leikit ovat usein pitkäkestoisia ja mielikuvitusrikkaita.

Kaverukset eivät ole kiinnostuneet muista ryhmän lapsista. He haluavat aina olla vain toistensa kanssa ja hakeutuvat kaikissa tilanteissa toistensa seuraan. He menevät yhdessä ulos, haluavat syödä samassa ruokapöydässä ja nukkua vieretysten.

Keskittyminen pukemiseen on vaikeaa kaveriporukan kesken. Ruokailu ei myöskään suju, kun lapset eivät malta keskittyä syömiseen, vaan juttelevat mielellään. Ruokailu jää usein myös kesken yhdeltä hitaammin syövältä, koska muut ovat valmiita aikaisemmin.

Iltapäivällä yksi lapsista haetaan paljon myöhemmin kuin muut ja hän odottaa hakijaa viimeisen tunnin istuen portilla katsoen parkkipaikalle ja odottaen, koska häntä tullaan hakemaan.

Voimapuu

Aloittavien lasten havainnointi

Ensimmäiset hetkeni päiväkodissa

Ensimmäinen päivä

Kirjoita tähän havaintoja lapsen ensimmäisestä päivästä

- Miten lapsi reagoi, kun huoltaja jätti hänet päiväkotiin?
- Miten lapsi on suhtautunut päiväkodin aikuisiin?
- Miten henkilökunta on tukenut lasta ensimmäisenä päivänä?
- Miten lapsi on suhtautunut toisiin lapsiin?
- Miten ruokailu, lepoaika ja muut päivän toiminnot ovat sujuneet

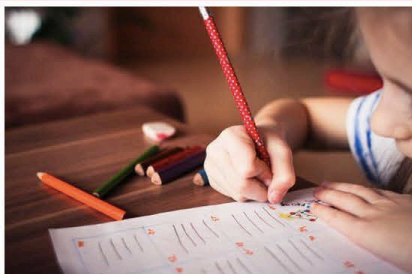
ensimmäinen päivä

Toinen päivä

Kirjoita tähän, miten lapsen toinen päivä päiväkodissa on sujunut.

toinen päivä

Ensimmäinen viikko

Havainnointia lapsesta ensimmäisen viikon osalta

Toinen viikko

Havainnointia lapsen toisesta viikosta

Kolmas viikko

Havainnointia lapsen kolmannesta viikosta

Ensimmäinen kuukausi takana

Havainnointia lapsen ensimmäisestä kuukaudesta

Pikku-Pupun tarina

Yli 3-vuotiaiden lasten kanssa toteutettava tehtävä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta.

OHJE:

- Toteuttakaa tehtävä lasten kanssa pienryhmissä esim. aamupiirissä.
- Kertokaa lapsille, että he saavat nyt kertoa tarinaa yhdessä aikuisten kanssa.
- Voitte hyödyntää tarinassa erilaista rekvisiittaa esim. pehmoleluja tai kuvia.
- Varmistakaa, että pienryhmässä kaikki halukkaat saavat osallistua tarinan kertomiseen tasapuolisesti.
- Kirjoittakaa tarina lasten vastausten perusteella sadutuksen tapaan erilliselle paperille.
- Lukekaa tarina lopuksi lapsille ja kysykää, haluavatko he muuttaa tarinassa jotakin.

PIKKU-PUPU ALOITTA PUPULAN PÄIVÄKODISSA

Olipa kerran Pikku-Pupu, jonka nimi oli _____.

_____ (Pikku-Pupu) asui metsässä Isä-Pupun ja Äiti-Pupun kanssa. Kun _____ (Pikku-Pupu) täytti kolme vuotta, Isä-Pupun ja Äiti-Pupun oli aika lähteä töihin ja _____ (Pikku-Pupun) oli aika mennä Pupulan päiväkotiin.

Ensimmäisenä päiväkoti-aamuna _____ (Pikku-Pupua) jännitti kovasti ja eikä hän olisi halunnut lähteä päiväkotiin.

1. Mikä Pikku-Pupua jännitti? Miltä jännittäminen tuntui?
2. Mitä Pikku-Pupun ensimmäisenä päivänä tapahtui?
3. Mitkä asiat auttoivat Pikku-Pupua ensimmäisenä päiväkotipäivänä?
4. Mitä Pikku-Pupu kertoi Isä-Pupulle ja Äiti-Pupulle ensimmäisen päiväkotipäivän jälkeen?

Tarinan jälkeen pohdittavaksi lapsiryhmän kanssa:

5. Miten me voisimme meidän päiväkodissa auttaa uusia lapsia, kun he tulevat päiväkotiin ensimmäistä kertaa?
6. Saammeko käyttää näitä teidän ajatuksianne, kun aikuisten kanssa mietimme, miten lasten aloitusta päiväkodissa voisi helpottaa?

kyllä ____ ei ____

Huoltajille suunnattu kysely varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta

1.11.2021 17.32

VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSVAIHE

VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSVAIHE

Hyvät lasten huoltajat

Kohteliaimmin pyydän Teitä vastaamaan kyselyyn, joka on osa varhaiskasvatuksen laadun kehittämisprojektia. Kehittämisprojektin tavoitteena on varhaiskasvatuksessa tapahtuvien siirtymätilanteiden ja varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen laadukas henkilöstön toteuttama pedagogiikka. Tämä kysely keskittyy varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen. Projekti on osa Turun ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötä ja se toteutetaan yhteistyössä Kustavin, Taivassalon ja Vehmaan varhaiskasvatuksen kanssa. Tutkimuslupa on myönnetty kaikilta kunnilta joulukuussa 2020.

Teidän huoltajien näkemykset lapsen varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta ovat meille arvokasta tietoa. Varhaiskasvatuksen aloitusvaihe on merkittävä siirtymä lapsen elämässä ja siihen kuuluvat tutustumiskäynnit sekä ensimmäiset viikot varhaiskasvatuksessa. Haluamme toteuttaa tämän siirtymän mahdollisimman laadukkaasti siten, että jokainen lapsi ja perhe saisi mahdollisimman hyvän alun varhaiskasvatuksessa.

Vastaaminen on luonnollisesti vapaaehtoista. Tutkimuksen tekijä huolehtii aineiston tietoturvallisesta säilyttämisestä, ja pääsy aineistoon on ainoastaan hänellä. Tulokset käsitellään varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa ja hyödynnetään tutkimuksen tuloksena syntyvissä pedagogisissa toimintaperiaatteissa. Tutkimuksen valmistuttua aineisto hävitetään. Kehittämisprojektissa ei käsitellä henkilötietoja, vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäinen vastaaja ole tunnistettavissa tuloksista.

Kysymykset ovat monivalintakysymyksiä ja voit valita useamman vaihtoehdon samasta kysymyksestä. Jokaisen monivalinnan jälkeen on kohta "muu", johon voitte kirjoittaa, mikäli teille tulee asiasta jotain muuta tärkeää mieleen. Vastaaminen kyselyyn kestää noin 10 minuuttia.

Olkaa ystävällinen ja vastatkaa kyselyyn 30.9.21 mennessä.

Vastaa mielelläni mahdollisiin lisäkysymyksiin.

Vastauksistanne kiittäen

Anni Häkli
sosionomi YAMK-opiskelija
anni.hakli@edu.turkuamk.fi
TURKU AMK

1.11.2021 17.32

VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSVAIHE

1. Ennen kuin lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa on tärkeää, että....

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- lapsi pääsee useamman kerran tutustumaan varhaiskasvatukseen.
- lapsi pääsee tutustumaan päiväkodin eri toimintoihin (ulkoilu, ruokailu, lepoetki jne.) yhdessä huoltajan kanssa.
- lapsi saa tietoa varhaiskasvatuksesta esim. kuvien tai tarinan muodossa.
- huoltajat ja henkilökunta tapaavat ilman lasta ennen ensimmäistä tutustumiskertaa tarvittavien papereiden ym. käytännön asioiden sopimiseksi.
- huoltajat kirjaavat valmiille lomakkeelle lasta koskevat tärkeät tiedot.
- tutustumisjakso suunnitellaan lapsen ja perheen yksilöllisten tilanteiden ja tarpeiden mukaan.

Muu: _____

2. Ennen kuin lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, haluan huoltajana saada tietoa....

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- varhaiskasvatuksen käytännön asioista (varhaiskasvatuksen päivärytmi, mitä pitää tuoda mukaan jne)
- varhaiskasvatuksen aloitusvaiheen merkityksestä lapsen kehitykselle.
- miten perhe voi valmistautua lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen.
- varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista ja toimintatavoista.
- oman kunnan varhaiskasvatussuunnitelmasta.
- miten lapsen temperamentti vaikuttaa lapsen sopeutumiseen uuteen ympäristöön ja uusiin ihmisiin.
- milloin on hyvä hetki aloittaa varhaiskasvatuksessa.
- miten varhaiskasvatuksen aloitusvaihe voi vaikuttaa perheen arkeen.

Muu: _____

1.11.2021 17.32

VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSVAIHE

3. Mistä haluaisit saada tietoa varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta....

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- kunnan kotisivut
- sosiaalinen media (facebook tms.)
- neuvolasta
- keskustelu henkilökunnan kanssa
- infotilaisuus

Muu: _____

4. Minkälainen on mielestäsi sopiva ohjeellinen tutustumiskäyntien määrä?

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- ei yhtään
- 1-3 tutustumiskäyntiä
- 4-6 tutustumiskäyntiä

Muu: _____

5. Minkälaisia asioita lapsen ja perheen tutustumiskäynteihin olisi hyvä liittyä?

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- tutustuminen varhaiskasvatuksen tiloihin
- tutustuminen varhaiskasvatuksen henkilökuntaan ja lapsiin
- tutustuminen ulkoiluun
- tutustuminen ruokailutilanteeseen
- tutustuminen lepoaikaan yhdessä huoltajan kanssa
- tutustuminen jollekin toimintahetkelle esim. maalaaminen, liikuntahetki, satutunti

Muu: _____

1.11.2021 17.32

VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSVAIHE

6. Ensimmäisinä päivinä toivon, että...

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- lapsi saa olla varhaiskasvatuksessa lyhyempiä päiviä siten, että päivät pikkuhiljaa pitenevät.
- lapsi saa paljon henkilökunnan huomiota ja tukea.
- henkilökunta laittaa viestiä päivän aikana, miten lapsella sujuu.
- lapsella on mukana valokuva perheestä.
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet huomioidaan. Tehdään asioita joista lapseni pitää.
- lapsi saa halutessaan seurata toimintaa etäämmältä ja olla osallistumatta toimintaan.
- henkilökunta auttaa lasta tarvittaessa tunteiden käsittelyssä, lohduttaa ja on läsnä.
- lapsi saa ottaa oman lelun tai muun turvaesineen mukaan.
- voin vanhempana jäädä lapseni kanssa varhaiskasvatukseen hetkeksi.
- henkilökunta ottaa lapsen päättäväisesti siten, että pääsen irtautumaan tilanteesta.
- henkilökunta toimii rauhallisesti eikä säikähdä lapsen tunteita, vaikka ne olisivat voimakkaitakin.
- henkilökunta muistuttaa lasta siitä, että vanhemmat tulevat häntä hakemaan.
- lapsiryhmässä tehdään tutustumisleikkejä tai muita ryhmäytymistä edistäviä leikkejä siten, että lapsi tutustuu ryhmän toisiin lapsiin.
- saan huoltajana tietoa siitä, miten lapsen ensimmäiset päivät ovat sujuneet.

Muu: _____

7. Jotain muuta, mitä toivoisit meidän huomioivan, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa?

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

https://docs.google.com/forms/d/14hn2N_AEItXrXpKGqZPbqgWGb1bn2KTQ02VueC07AY/edit

4/5

Oppivan yhteisön ja kehittävän arvioinnin polun vaiheet

1. ASKEL (tammikuu):

KEHITTÄMISKOHTEEN VALINTA

Mikä arjessa usein toistuva asia meidän lapsiryhmässämme vaatii kehittämistä?

Mikä on huoltajien mielestä tärkeä kehittämiskohde? (esim. asiakastyytyväisyyskyselyn pohjalta)

Mikä on lasten näkökulmasta tärkeä kehittämiskohde? (lasten havainnointi, haastattelu, toiminnalliset tehtävät, sadutus, luovat menetelmät)

2. ASKEL (helmikuu):

KEHITTÄMISSUUNNITELMAN LAADINTA

Miten käsittelemme kehittämiskohdetta tiimissä (tiimin tehtävät)?

Miten otamme huoltajat mukaan kehittämistyöhön (huoltajien kanssa toteutettavat tehtävät)?

Miten saamme esille lasten ideat, ajatukset ja mielipiteet kehittämiskohteesta (lasten kanssa toteutettavat tehtävät)?

Mikä on kehittämistyön tavoite ja työmme päämäärä?

Alustava aikataulu?

Työnjako?

3. ASKEL (maalis-huhtikuu): KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Tiimipalaverien tehtävät

Huoltajien kanssa toteutettavat kehittämissuhteet

Lasten kanssa toteutettavat kehittämissuhteet

ASKEL 4 (toukokuu): PEDAGOGISET TOIMINTAPERIAATTEET

Tulosten läpikäyminen ja koonti tiimissä -pedagogiset toimintaperiaatteet tulosten pohjalta

Kehittämistyön prosessin ja tulosten esittely koko työyhteisölle

Tulosten julkaisu huoltajille ja lapsille

ASKEL 5 (syyskuu): ARVIOINTISUUNNITELMAN LAADINTA

*Miten arvioimme yhdessä sovittujen pedagogisten
toimintaperiaatteiden toteutumista arjessa?*

Miten tiimissä arvioimme omaa toimintaamme?

Miten huoltajat osallistuvat arviointiin?

Miten lapset osallistuvat arviointiin?

VIERIVÄ KIVI EI
SAMMALOIDU

ASKEL 6 (lokakuu): ARVIOINNIN TOTEUTUS

Tiimin itsearviointi/vertaisarviointi

Huoltajien osallistuminen arviointiin

Lasten osallistuminen arviointiin

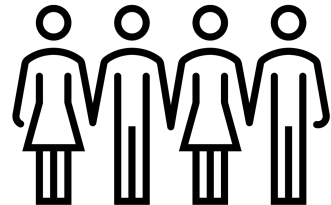

EI NIIN PAHAA, ETTEI
JOTAIN HYVÄÄKIN

ASKEL 7 (marraskuu): ARVIOINNIN TULOKSET

Käsitellään arvioinnin tulokset tiimissä ja kootaan ne yhteen.
Tiedotetaan tuloksista myös lasten huoltajia ja lapsia (heidän kehitystasoa vastaavalla tavalla).

ASKEL 8 (joulukuu): ONNISTUMISET JA UUDET HAASTEET

Missä onnistumme?
Missä meillä on vielä kehitettävää?
Sovitaan toimenpiteet kehitettävien asioiden suhteen.

**ILOITAAAN ONNISTUMISISTA
YHDESSÄ!**

Huoneentaulut

AAMULLA, KUN LAPSI TULEE PÄIVÄKOTIIN

- HUOLTAJAT SAATTAVAT LAPSEN HENKILÖKUNNAN LUOKSE JA LAPSIRYHMÄN TILOIHIN
- HENKILÖKUNTA TULEE LASTA VASTAAN, KUN LAPSI SAAPUU LAPSIRYHMÄN TILOIHIN
- JOKAINEN LAPSI SAA LÄMPIMÄN VASTAANOTON, ILOISEN TERVEHDYKSEN JA HYMYN
- VUOROVAIKUTUS ON KIIREETÖNTÄ, LÄMMINTÄ JA VÄLITTÄVÄÄ
- HENKILÖKUNTA AUTTAA LASTA JÄÄMÄÄN PÄIVÄKOTIIN ESIM. OTTAMALLA LAPSEN SYLIIN TAI KERTOMALLA, MITÄ TÄNÄÄN TEHDÄÄN
- HENKILÖKUNTA KANNUSTAA LASTA MIELEKKÄÄSEEN TOIMINTAAN TUNNISTAEN LAPSEN MIELENKIINNON KOHTEET JA VAHVUUDET
- HENKILÖKUNTA VARMISTAA, ETTÄ LAPSI PÄÄSEE MUKAAN LEIKKIIN JA TOIMINTAAN
- HENKILÖKUNTA ANTAA LAPSALLE SELKEITÄ OHJEITA, SANALLISIA JA NON-VERBAALEJA KEINOJA HYÖDYNTÄEN (ESIM. KUVALLINEN PÄIVÄJÄRJESTYS)
- LAPSI JA HUOLTAJAT HUOMIOIDAAN YKSILÖLLISESTI
- LAPSALLE TÄRKEITÄ IHMISSUHTEITA TUETAAN
- HENKILÖKUNTA TOIMII RAUHALLISESTI JA LUO TURVALLISTA ILMAPIIRIÄ
- KAIKKIEN TUNTEIDEN NÄYTTÄMINEN ON SALLITTUA
- TARVITTAESSA AAMUN TULOTILANNETTA ENNAKOIDAAN JO EDELLISENÄ ILTAPÄIVÄNÄ

ULKOILUUN SIIRTYMINEN

- ULOS SIIRTYMINEN ENNAKOIDAAN
- ULOS SIIRRYTÄÄN PIENRYHMISSÄ TAI PORTAITTAIN
- LASTEN VERTAISUHTEET HUOMIOIDAAN
- ODOTTAMISAIKA MINIMOIDAAN
- LAPSEN VAHVUUDET JA KIINNOSTUKSEN KOHTEET HUOMIOIDAAN
- UUSIA ASIOITA OPETELLAAN PIENIN ASKELIN
- YKSILÖLLISET JA KEHITYSTASON MUKAISET HAASTEET
- OMATOIMISUUTEEN JA SINNIKKYYTEEN KANNUSTETAAN
- ONNISTUMISET HUOMATAAN
- VAATTEET OVAT SÄÄNMUKAISET, HELPOSTI PUETTAVAT JA LAPSEN SAATAVILLA
- LAPSEN VIREYSTILA HUOMIOIDAAN
- HENKILÖKUNTA TOIMII RAUHALLISETI JA LUO KESKITTYMISTÄ EDISTÄVÄÄ ILMAPIIRIÄ
- SELKEÄT RUTIINIT SEKÄ SANALLISET JA NON-VERBAALIT OHJEET
- VUOROVAIKUTUS ON LÄMMINTÄ JA KANNUSTAVAA

RUOKAILUUN SIIRTYMINEN

- RUOKAILUUN SIIRTYMINEN ENNAKOIDAAN
- RUOKAILUUN SIIRRYTÄÄN PIENRYHMISSÄ TAI PORTAITTAIN
- HARJOITELLAAN ARJEN TAITOJA JA HYVIÄ KÄYTÖSTAPOJA
- JOKAISELLE LAPSELLE TURVATAAN RIITTÄVÄ JA TERVEELLINEN RAVINTO
- ODOTTAMIS- JA JONOTTAMISAIKA MINIMOIDAAN
- LAPSIA KANNUSTETAAN OMATOIMISUUTEEN
- LASTEN YKSILÖLLISYYS RUOKAILUSSA HUOMIOIDAAN
- ISOMPIEN LASTEN KANSSA KESKUSTELLAAN TERVEELLISEN JA RIITTÄVÄN RAVINNON MERKITYKSESTÄ HEIDÄN HYVINVOINNILLEEN
- VUOROVAIKUTUS ON LÄMMINTÄ
- ONNISTUMISET HUOMATAAN
- HENKILÖKUNTA TOIMII RAUHALLISESTI JA LUO KIIREETÖNTÄ ILMAPIIRIÄ
- SELKEÄT RUTIINIT SEKÄ SANALLISET JA NON-VERBAALIT OHJEET

LEPOHETKELLE SIIRTYMINEN

- LEPOHETKELLE SIIRRYTÄÄN PIENRYHMISSÄ TAI PORTAITTAIN
- HUOMIOIDAAN LASTEN YKSILÖLLINEN LEVON TARVE
- KESKUSTELLAAN ISOMPIEN LASTEN KANSSA LEVON MERKITYKSESTÄ HEIDÄN HYVINVOINNILLEEN
- KESKUSTELLAAN HUOLTAJIEN KANSSA LAPSEN LEPOKÄYTÄNNÖISTÄ
- TURVATAAN JOKAISALLE LAPSELLE RIITTÄVÄ LEPO
- HARJOITELELLAAN RIISUMISTA JA PUKEMISTA LAPSEN KEHITYSTASON MUKAISESTI
- ONNISTUMISET HUOMATAAN
- LAPSI HUOMIOIDAAN YKSILÖLLISESTI ESIM. PEITTELY, SILITTÄMINEN, HYVÄN LEVON TOIVOTTAMINEN
- VUOROVAIKUTUS ON LÄMMINTÄ JA TURVALLISTA
- SELKEÄT RUTIINIT SEKÄ SANALLISET JA NON-VERBAALIT OHJEET
- HENKILÖKUNTA TOIMII RAUHALLISESTI JA LUO TURVALLISTA ILMAPIIRIÄ

ILTAPÄIVÄLLÄ, KUN LAPSI HAETAAN PÄIVÄKODISTA

- HENKILÖKUNTA TOIMII ALOITTEELLISESTI JA OTTAA KONTAKTIN LAPSEN HAKIJAAN
- HUOLTAJAT KOHDATAAN RAUHALLISESTI JA KIIREETTÖMÄSTI
- PÄIVÄN KUULUMISET VAIHDETAAN TILANNEKOHTAISESTI
- HUOLTAJILLE KERROTAAN PÄIVÄN TAPAHTUMAT SEKÄ LAPSEN KEHITYSTÄ JA OPPIMISTA KUVAAVAT ASIAT
- HUOLENAIHEISTA JA HAASTAVISTA TILANTEISTA KESKUSTELLAAN AVOIMESTI
- MITÄ PIENEMMÄSTÄ LAPSESTA ON KYSE, SITÄ TÄRKEÄMPÄÄ PÄIVÄN KUULUMISTEN VAIHTAMINEN ON
- VUOROVAIKUTUKSESSA HUOLTAJIEN KANSSA NÄKYVÄ KUNNIOITUS HUOLTAJIEN TUNTEMUKSEEN LAPSESTAAN SEKÄ HENKILÖSTÖN AMMATILLINEN TIETO JA TAITO
- HENKILÖKUNTA ON LÄSNÄ JA SITOUTUNUT LASTEN JA HUOLTAJIEN PARISSA TYÖSKENTELYYN
- LAPSI KOHDATAAN LÄHTÖTILANTEESSA YKSILÖLLISESTI JA SENSITIIVISESTI
- HENKILÖKUNTA HUOMIOI ERITYISEN SENSITIIVISESTI NE LAPSET, JOTKA JÄÄVÄT PÄIVÄKOTIIN MUITA LAPSIA PIDEMPÄÄN

YKSILÖLLINEN VARHAISKASVATUKSEN ALOITUSVAIHE

- ALOITUSVAIHE SUUNNITELLAAN YKSILÖLLISESTI PERHEEN TARPEIDEN MUKAAN
- HENKILÖKUNNASTA YKSI TYÖNTEKIJÄ KANTAA PÄÄVASTUUN ALOITUSVAIHEEN TOTEUTUKSESTA
- HUOLTAJAT SAAVAT HENKILÖKUNNALLA TIEDON VARHAISKASVATUKSEN KÄYTTÄNNÖN ASIOISTA, KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASTA JA SIITÄ, MITEN PERHE VOI VALMISTAUTUA VARHAISKASVATUKSEN ALOITUKSEEN
- ALKUHAASTATTELU TAI -KYSELY + LOMAKE TEHDÄÄN ENNEN VARHAISKASVATUKSESSA ALOITTAMISTA
- TUTUSTUMINEN JA KESKUSTELU HUOLTAJIEN KANSSA ENNEN LAPSEN ALOITTAMISTA
- LAPSI PÄÄSEE USEAMMAN KERRAN TUTUSTUMAAN VARHAISKASVATUKSEN TILOIHIN, LAPSIIN, HENKILÖKUNTAAN JA TOIMINTAAN
- LAPSELLA ON PÄIVÄKODISSA OMA NAULAKKO, ISTUMAPAIKKA YM. VALMIINA
- MIKÄLI MAHDOLLISTA, ALOITETAAN LYHENNETYILLÄ PÄIVILLÄ
- LAPSI SAA RAUHASSA JA OMASSA TAHDISSA TUTUSTUA PÄIVÄKODIN ARKEEN
- ENSIMMÄISINÄ PÄIVINÄ LAPSI SAA PALJON AIKUISEN TUKEA JA APUA
- OMA "TURVALELU" VOI OLLA MUKANA ENSIMMÄISINÄ PÄIVINÄ
- LAPSEN SUHDETTA LÄHEISIIN TUETAAN JA TARVITTAESSA MUISTUTETAAN USEAMMAN KERRAN, MISSÄ VANHEMMAT OVAT JA ETTÄ HE TULEVAT LAPSEN HAKEMAAN
- HUOLTAJAT SAAVAT ENSIMMÄISINÄ PÄIVINÄ YKSITYISKOHTAISTA TIEDON LAPSEN PÄIVISTÄ
- VINKKEJÄ ALOITUSVAIHEESEEN: KUVAT HENKILÖKUNNASTA ETEISEEN, ESITTELYVIDEO PÄIVÄKODIN TILOISTA, KUVA JA VIESTI HUOLTAJILLE LAPSEN ENSIMMÄISENÄ PÄIVÄNÄ

